

การปรับตัวของอุตสาหกรรมเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรง

นางสาวชนิกานต์ ภู่ว่าง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ ภาควิชาเศรษฐศาสตร์

คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2543

ISBN 974-13-0765-9

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

INDUSTRIAL ADJUSTMENT AFTER ECONOMIC SHOCK

Miss Chanikan Bhusawang

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Economics in Economics

Department of Economics

Faculty of Economics

Chulalongkorn University

Academic Year 2000

ISBN 974-13-0765-9

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การปรับตัวของอุตสาหกรรมเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรง
โดย	นางสาวชนิกานต์ ภู่อ่าง
สาขาวิชา	เศรษฐศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ นราทิพย์ ชูติวงศ์

คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

..... คณบดีคณะเศรษฐศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพันธ์ จิราธิวัฒน์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ สมเกียรติ ไชยสุภา)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ นราทิพย์ ชูติวงศ์)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตตภัทร เครือวรรณ)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โสภณ ชันดีอาคม)

ชนิกันต์ ภูสว่าง : การปรับตัวของอุตสาหกรรมเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรง (INDUSTRIAL ADJUSTMENT AFTER ECONOMIC SHOCK) อ. ที่ปรึกษา รศ.นราทิพย์ ชูติวงศ์, หน้า 83. ISBN 974 -13 - 0765 - 9.

วัตถุประสงค์หลักของวิทยานิพนธ์ คือ เพื่อศึกษาถึงวิธีการที่สถานประกอบการเลือกตอบสนองต่อวิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2540 และศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกแนวทางในการปรับตัวของสถานประกอบการที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งในการศึกษาได้ทำการสำรวจสถานประกอบการเฉพาะหมวดอุตสาหกรรมการผลิตที่คัดเลือกด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน และวิเคราะห์ผลโดยใช้ แบบจำลองมัลติโนเมียลโลจิสติก

จากการศึกษาถึงแนวทางที่สถานประกอบการเลือกตอบสนองต่อวิกฤตครั้งนี้ พบว่า สถานประกอบการส่วนใหญ่เลือกตอบสนองด้วยการปรับทางด้านแรงงานเป็นหลักซึ่งคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 50.43 ของจำนวนสถานประกอบการที่สำรวจทั้งหมด โดยแบ่งเป็น การปรับทางด้านจำนวนแรงงานร้อยละ 30.43 และปรับทางด้านชั่วโมงการทำงานคิดเป็นร้อยละ 25.00 นอกจากนี้ มีสถานประกอบการที่เลือกตอบสนองต่อวิกฤตโดยการปรับทางด้านผลผลิตคิดเป็นร้อยละ 29.35 ของสถานประกอบการรวม ทั้งนี้มีสถานประกอบการเพียงร้อยละ 7.61 ที่เลือกตอบสนองต่อวิกฤตโดยการปรับทางด้านราคา

จากผลการศึกษาโดยใช้แบบจำลองมัลติโนเมียลโลจิสติกเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลในการกำหนดการเลือกแนวทางการปรับตัว พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลในการกำหนดการเลือกแนวทางการปรับทางด้านจำนวนแรงงานอย่างมีนัยสำคัญได้แก่ สัดส่วนต้นทุนแรงงานต่อต้นทุนทั้งหมด และสัดส่วนต้นทุนที่ต้องนำเข้าสู่ต้นทุนทั้งหมด ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อการกำหนดการเลือกปรับทางด้านจำนวนชั่วโมงการทำงานได้แก่ ทุนจดทะเบียน ประเภทอุตสาหกรรม และสัดส่วนต้นทุนเครื่องจักรต่อต้นทุนทั้งหมด สำหรับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกปรับทางด้านผลผลิตอย่างมีนัยสำคัญได้แก่ ทุนจดทะเบียน ประเภทอุตสาหกรรม สัดส่วนต้นทุนทางด้านแรงงานต่อต้นทุนทั้งหมด สัดส่วนต้นทุนที่ต้องนำเข้าสู่ต้นทุนทั้งหมด และสัดส่วนผลผลิตที่ส่งออกต่อผลผลิตทั้งหมด

โดยสรุป ผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีการตอบสนองต่อการเกิดวิกฤตโดยการปรับทางด้านแรงงานซึ่งแสดงให้เห็นว่าต้นทุนในการปรับแรงงานน้อยกว่าต้นทุนจากการปรับทางด้านอื่น ดังนั้น แรงงานจึงเป็นปัจจัยหลักที่ได้รับผลกระทบจากการเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ รัฐบาลจึงควรมีนโยบายให้ความช่วยเหลือต่อแรงงานอันจะมีส่วนช่วยบรรเทาความรุนแรงจากปัญหาดังกล่าวลงได้

ภาควิชา.....เศรษฐศาสตร์.....
สาขาวิชา.....เศรษฐศาสตร์.....
ปีการศึกษา.....2543.....

ลายมือชื่อนิสิต.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

4085557429 : MAJOR ECONOMICS

KEYWORD : INDUSTRY / ADJUSTMENT / ECONOMICS SHOCK / CRISIS / MULTINOMIAL LOGIT

CHANIKAN BHUSAWANG : INDUSTRIAL ADJUSTMENT AFTER ECONOMIC SHOCK.

THESIS ADVISOR : ASSOC.PROF.NARATHIP CHUTIWONG. 83 pp. ISBN 974 - 13 – 0765 - 9.

The objective of this paper is to assess how the Thai industrial sector responded to the economic crisis of 1997. This study analyses the validity of those factors which influenced the decisions industries made to cope with the rapidly changing economic climate. This research surveys manufacturing industries, selected by multi-stage random sampling method, and analyzes data using the multinomial logit model.

The outcome indicates that 50.43% of those industries selected chose to reduce their labour force in response to the crisis. Of this 30.43% reduced the total number of employees and 25.00% cut their total production output and 7.61% adjusted the price of their product.

Use of the multinomial logit model indicates two main factors which influenced industries to reduce the total number of people in their employ. The first is the ratio of labour costs to total production costs and the second is the ratio of import costs to total production cost. The factor which greatly influenced decisions to reduce the total number of working hours include the amount of registered capital, industry type and the ratio of machinery capital costs to that of total costs. Factors leading to reduced production output include registered capital, industry type, the ratio of labour cost to total costs, ratio of import costs to total production costs and the ratio of exports to total production.

In conclusion this research indicates that the majority of industries made adjustments to their labour force to deal with the economic crisis. This then indicates that the cost involved in doing this were less than the costs involved in making adjustments in other areas. It could be suggested therefore that to avoid further exacerbation of the economic crisis government policies should be targeted at employment assistance programs to both lessen and counter the adverse affects the crisis has on the economy.

Department.....Economic..... Student's signature.....

Field of study.....Economic..... Advisor's signature.....

Academic year.....2000..... Co-advisor's signature.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงลงได้ ด้วยคำแนะนำรวมทั้งข้อคิดเห็นต่างๆ อย่างดียิ่งของรองศาสตราจารย์ นราทิพย์ ชูติวงศ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตตภัทร เครือวรรณ ที่กรุณาให้คำปรึกษาในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้เขียนขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.สมเกียรติ โสถสภา ที่ให้เกียรติเป็นประธานในการสอบวิทยานิพนธ์ พร้อมทั้งกรุณาให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์จนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โสภณ ชันติอาคม ที่ให้เกียรติเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ พร้อมทั้งกรุณาให้ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ยิ่งในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ผู้เขียนขอขอบพระคุณ เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ข้อมูลอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม และเจ้าหน้าที่ธนาคารแห่งประเทศไทยทุกท่าน ที่ได้เอื้อเฟื้อข้อมูลประกอบการทำวิทยานิพนธ์ และให้คำชี้แนะอันเป็นประโยชน์ ขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่บัณฑิตศึกษา คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ได้กรุณาให้ความช่วยเหลืออันเป็นประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นอย่างมาก และขอขอบพระคุณสถานประกอบการที่ได้ตอบแบบสอบถามซึ่งวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จะไม่สามารถสำเร็จลุล่วงลงได้หากไม่ได้รับความอนุเคราะห์นี้ ประการสุดท้าย ขอกราบขอบพระคุณ ท่านผู้บริหาร และผู้บังคับบัญชาทุกท่านของธนาคารออมสิน

ท้ายที่สุดผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณบิดา - มารดา ซึ่งเป็นผู้ที่ทำให้การสนับสนุนและให้กำลังใจผู้เขียนเสมอมา ขอขอบคุณพี่ๆ เพื่อนๆ และน้องๆ ทุกท่านที่ได้ช่วยเหลือจนกระทั่งวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สามารถสำเร็จลุล่วงลงได้ด้วยดี หากคุณความดีจากการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะมีขึ้นผู้เขียนขอมอบให้กับบิดา - มารดา และหากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีข้อผิดพลาดประการใด ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

ชนิกานต์ ภู่ว่าง

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ปัญหาและความสำคัญ.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	3
1.3 ขอบเขตการศึกษา.....	4
1.4 นิยามการศึกษา.....	4
1.5 วิธีการศึกษา.....	6
1.6 แหล่งที่มาของข้อมูล.....	7
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
1.8 โครงสร้างวิทยานิพนธ์.....	8
บทที่ 2 วิกฤตเศรษฐกิจไทย.....	
2.1 สาเหตุของการเกิดวิกฤต.....	11
2.2 แนวทางการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาล.....	20

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการปรับตัวของอุตสาหกรรม.....	22
3.1 วัฏจักรเศรษฐกิจ	22
3.2 วรรณกรรมปริทัศน์	25
บทที่ 4 วิธีการศึกษา.....	35
4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล	35
4.2 การวิเคราะห์ข้อมูล	38
4.3 การคาดคะเนความสัมพันธ์ของตัวแปร	44
บทที่ 5 ผลการศึกษา.....	47
5.1 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการเลือกแนวทางในการตอบสนองต่อ การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงกับข้อมูลของสถานประกอบการ.....	47
5.2 การวิเคราะห์สมการมัลติโนเมียลโลจิสต์	63
บทที่ 6 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ	70
6.1 สรุปผลการศึกษา.....	70
6.2 ข้อเสนอแนะ.....	73
รายการอ้างอิง	75
ภาคผนวก	78
ภาคผนวก ก. แบบสอบถาม	79
ภาคผนวก ข. ค่าสถิติจากแบบจำลองมัลติโนเมียลโลจิสต์	82
ประวัติผู้เขียน.....	83

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1.1 ดัชนีอุตสาหกรรมของประเทศไทย	9
1.2 อัตราเติบโตของดัชนีอุตสาหกรรมของประเทศไทย	10
2.1 คุณค่าการค้าและดุลบัญชีเดินสะพัด	13
2.2 มูลค่าการส่งออกและอัตราเติบโต.....	14
2.3 สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์แยกตามประเภทอุตสาหกรรม.....	16
2.4 สัดส่วนการออมเบื้องต้น และช่องว่างการออม.....	19
3.1 สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการตอบสนองการเปลี่ยนแปลงต่อปัจจัยภายนอกอย่างรุนแรง	33
5.1 แนวทางแรกที่สถานประกอบการเลือกปรับตัวเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง ทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรง	48
5.2 แนวทางแรกที่สถานประกอบการเลือกปรับตัวเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง ทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงจำแนกตามทุนจดทะเบียน.....	49
5.3 แนวทางแรกที่สถานประกอบการเลือกปรับตัวเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง ทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงจำแนกตามจำนวนแรงงานประจำ.....	51
5.4 แนวทางแรกที่สถานประกอบการเลือกปรับตัวเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง ทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงจำแนกตามสัดส่วนแรงงานชั่วคราวต่อแรงงานประจำ	53
5.5 แนวทางแรกที่สถานประกอบการเลือกปรับตัวเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง ทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงจำแนกตามการมีสภาพแรงงานของสถานประกอบการ	54
5.6 แนวทางแรกที่สถานประกอบการเลือกปรับตัวเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง ทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงจำแนกตามสัดส่วนต้นทุนแรงงานต่อต้นทุนทั้งหมด	55
5.7 แนวทางแรกที่สถานประกอบการเลือกปรับตัวเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง ทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงจำแนกตามสัดส่วนต้นทุนวัตถุดิบต่อต้นทุนทั้งหมด.....	56

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
5.8 แนวทางแรกที่สถานประกอบการเลือกปรับตัวเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง ทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงจำแนกตามสัดส่วนต้นทุนเครื่องจักรต่อต้นทุนทั้งหมด	57
5.8 แนวทางแรกที่สถานประกอบการเลือกปรับตัวเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง ทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงจำแนกตามสัดส่วนต้นทุนที่ต้องนำเข้าสู่ต่อต้นทุนทั้งหมด.....	58
5.9 แนวทางแรกที่สถานประกอบการเลือกปรับตัวเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง ทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงจำแนกตามสัดส่วนผลผลิตที่ส่งออกต่อผลผลิตทั้งหมด.....	59
5.10 แนวทางแรกที่สถานประกอบการเลือกปรับตัวเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง ทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงจำแนกตามประเภทอุตสาหกรรม.....	60
5.11 แนวทางแรกที่สถานประกอบการเลือกปรับตัวเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง ทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงจำแนกตามปัจจัยต่างๆ ของอุตสาหกรรม.....	62
5.12 ผลการประมาณค่าแบบจำลองปัจจัยกำหนดแนวทางในการเลือกตอบสนองต่อการ เปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรง.....	64

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ปัญหาและความสำคัญ

ประเทศไทยได้เผชิญกับภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจและการเงินครั้งรุนแรงที่สุดในประวัติศาสตร์เศรษฐกิจของประเทศซึ่งเกิดขึ้นประมาณปลายปี พ.ศ. 2539 และส่งผลให้เศรษฐกิจมหภาคของประเทศไทยประสบกับภาวะการถดถอยอย่างรวดเร็วในปี 2540 วิกฤตการณ์ดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรงทั้งในระดับกว้างและระดับลึก ก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมามากมาย ทั้งปัญหาเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม และวิกฤตดังกล่าวได้กระจายไปทั่วภูมิภาคเอเชีย โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศในกลุ่มอาเซียน (ASEAN: Association of Southeast Asian Nations) ซึ่งมี พื้นฐานใกล้เคียงกัน ซึ่งมีสาเหตุเริ่มจากการส่งออกชะลอตัวส่งผลให้เกิดการขาดดุลบัญชีเดินสะพัด (current account deficit) และปัญหาจากธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ที่ขยายตัวมากเกินไป ความต้องการ ของตลาดสี่บเนื่องให้เกิดวิกฤตสถาบันการเงินขึ้น

การขาดดุลบัญชีเดินสะพัดของประเทศไทยเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 5.6 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศในปี พ.ศ. 2537 เป็นร้อยละ 8.0 และ 7.9 ในปี พ.ศ. 2538 และ 2539 ตามลำดับ ผลจากการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดอย่างมากนี้ เป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดการโจมตีค่าเงินบาท ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับสถานการณ์ของประเทศเม็กซิโกช่วงก่อนที่จะมีการลดค่าเงินเปโซในปี พ.ศ. 2537¹ นอกจากนี้สภาวะเศรษฐกิจแบบฟองสบู่ที่ส่งผลให้ที่ดินมีราคาสูงเกินกว่ามูลค่าที่ควรจะเป็น และมีการขยายตัวอย่างมากในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์จนเกิดอุปทานส่วนเกินในสิ่งปลูกสร้าง ที่อยู่อาศัย อาคารสำนักงาน และอาคารชุด ได้ส่งผลต่อเนื่องไปสู่การล่มสลายของสถาบันการเงิน เนื่องจากสินเชื่อร้อยละ 10 ของสินเชื่อทั้งระบบของธนาคารพาณิชย์ได้ปล่อยให้กับภาคอสังหาริมทรัพย์ในปี พ.ศ. 2539 และสินเชื่อประมาณร้อยละ 25 - 30 ของสินเชื่อในระบบสถาบันการเงิน เป็นสินเชื่อ

---

¹ Watsaya Linthammahisom, ASEAN at 30-The End of the Economic Miracle?, www.bbl.co.th, 1997

ภาคอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งสินเชื่อดังกล่าวได้กลายเป็นปัญหาหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (Non-Performing Loans : NPLs) ของระบบธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงิน ที่ส่งผลให้เกิดปัญหาเสถียรภาพ และความมั่นคงของสถาบันการเงินตามมา เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว รัฐบาลไทยได้เปลี่ยนแปลงนโยบายอัตราแลกเปลี่ยนจากระบบตรึงเงินเป็นระบบลอยตัวกึ่งจัดการ (Managed Float) เมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม พ.ศ. 2540 และการได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund : IMF) เมื่อวันที่ 21 สิงหาคม พ.ศ. 2540 ซึ่งจะได้รับความช่วยเหลือเป็นเงินกู้จาก IMF เป็นมูลค่ารวม 17,200 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพื่อนำมาฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคม

ผลจากวิกฤตเศรษฐกิจ ทำให้ภาพรวมของอุปสงค์ขั้นสุดท้าย (final demand) ลดลง โดยเฉพาะอัตราเพิ่มของความต้องการบริโภคสินค้าและบริการขั้นสุดท้าย ซึ่งมีอัตราการชะลอตัวลงจากเดิมที่มีอัตราเพิ่มร้อยละ 9.5, 10.8 และ 10.8 ในปี 2536, 2537 และ 2538 ตามลำดับ ลดลงเหลือร้อยละ 3.5, 2.6 และ 2.6 ในปี 2539, 2540 และ 2541 ตามลำดับ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่ออัตราการชะลอตัวลงของการผลิตสินค้าและบริการ (ภายใต้สมมติฐานอุปสงค์เป็นตัวกำหนดอุปทาน)² สำหรับภาคการผลิต ภาวะการชะลอตัวลงสามารถพิจารณาได้จากอัตราการเปลี่ยนแปลงของดัชนีผลผลิตอุตสาหกรรม (Manufacturing Production Index) จากที่มีอัตราการขยายตัวร้อยละ 7.8 ในปี พ.ศ. 2539 พบว่าในปี พ.ศ. 2540 มีการหดตัวลงร้อยละ 0.6 และหดตัวถึงร้อยละ 10.0 ในปี พ.ศ. 2541 (จากตารางที่ 1.2) สาเหตุหลักของการหดตัวของภาคการผลิต สืบเนื่องมาจากปัญหานี้สินต่างประเทศที่เพิ่มขึ้นจากการที่ค่าเงินบาทอ่อนตัวลง (Depreciate) ส่งผลให้ต้นทุนการนำเข้าวัตถุดิบในการผลิตสูงขึ้น ปัญหาการขาดสภาพคล่อง (Credit crush) ปัญหาความไม่มีเสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจ และปัญหาความมั่นคงของสถาบันการเงิน หมวดธุรกิจที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดได้แก่ หมวดยานยนต์และอุปกรณ์ขนส่ง หมวดวัสดุก่อสร้าง และหมวดเหล็กและผลิตภัณฑ์เหล็ก ซึ่งในปี พ.ศ. 2541 มีการหดตัวลงร้อยละ 53.91, 37.84 และ 30.66 ตามลำดับ หน่วยธุรกิจใน อุตสาหกรรมต่างๆ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องดำเนินการแก้ไขปัญหา และทำการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดของธุรกิจ โดยสามารถจำแนกแนวทางหลักๆ ในการปรับตัวได้ 2 แนวทาง คือ การปรับตัวทางด้านราคา (Price) และการปรับตัวทางด้านต้นทุนการผลิต (Cost of Production) ซึ่งหน่วยธุรกิจสามารถดำเนินกลยุทธ์ต่างๆ ได้หลายวิธีด้วยกัน อาทิเช่น การเปลี่ยนแปลงราคาสินค้า การปรับทางด้านค่าจ้างแรงงาน

² คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เสนอ กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม, ความต้องการแรงงานและการขาดแคลนแรงงาน, 2541, หน้า 4-10

การปรับเปลี่ยนชั่วโมงการทำงานของพนักงาน การปรับการจ้างงาน และการปรับเปลี่ยนทางด้านกำลังการผลิต เป็นต้น

ผลกระทบของภาวะวิกฤตเศรษฐกิจและการเงินต่อภาวะการทำงานของ ประชากรในรอบการสำรวจที่ 4 เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2541 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่ามีประชากรว่างงานจำนวน 1.5 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 4.59 ของกำลังแรงงานรวม ซึ่งในจำนวนประชากรที่ว่างงานนี้เป็นผู้ว่างงานที่เคยทำงานจำนวน 1.2 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 80 ของจำนวนผู้ว่างงานรวม โดยภาคการผลิตสาขาก่อสร้างได้รับผลกระทบมากที่สุดคือมีผู้ว่างงานที่เคยทำงานในสาขานี้จำนวน 218,191 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 14.55 ของจำนวนผู้ว่างงานรวม รองลงมาได้แก่ภาคอุตสาหกรรมซึ่งมีผู้ว่างงานจำนวน 185,528 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 12.37 ของจำนวนผู้ว่างงานรวมทั้งประเทศ

จากที่กล่าวมานี้ แสดงให้เห็นว่าธุรกิจมีการปรับตัวเพื่อรับกับสภาพความเปลี่ยนแปลงของภาวะเศรษฐกิจของประเทศ ทั้งนี้ในการศึกษาแนวทางการปรับตัวของหน่วยธุรกิจเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรง เป็นการนำเศรษฐกิจจุลภาคมาอธิบายผลของเศรษฐกิจมหภาคที่เกิดขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงวิธีการปรับตัวของอุตสาหกรรมจากวิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2540
2. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดแนวทางการปรับตัวของอุตสาหกรรม
3. เพื่อศึกษาถึงผลกระทบที่เกิดจากวิกฤตต่อเศรษฐกิจของประเทศไทย

1.3 ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาการปรับตัวของอุตสาหกรรมเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรง เป็นการศึกษาสถานประกอบการอุตสาหกรรม³ ที่ดำเนินการเกี่ยวกับการผลิต ซึ่งอยู่ในหมวดที่ 3 จาก “การจัดจำแนกมาตรฐานอุตสาหกรรมของประเทศไทย” โดยคุ้มครองสถาน

³ ปริมาณพลประกอบด้วยจังหวัด นนทบุรี ปทุมธานี สมุทรปราการ นครปฐม และสมุทรสาคร

ประกอบการที่มีจำนวนคนทำงาน 10 คนขึ้นไปที่มีสถานที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 96 ตัวอย่างจากสาขาอุตสาหกรรมการผลิตทั้งหมด ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

1.4 นิยามการศึกษา

เนื่องจากการศึกษานี้เป็นข้อมูลที่ได้จากการสำรวจสถานประกอบการต่างๆ จึงขอให้นิยามสำคัญๆ ที่ใช้ในการสำรวจครั้งนี้ ดังต่อไปนี้

1. สถานประกอบการอุตสาหกรรม

หมายถึง โรงงาน หรือสถานที่ผลิตโภคภัณฑ์ คุม ประกอบ หรือซ่อม โดยบุคคล หนึ่ง หรือกลุ่มบุคคลรวมกันเป็นผู้ประกอบการ ณ สถานที่ตั้งแห่งเดียว สำหรับการดำเนินกิจกรรม ตั้งแต่สองอย่าง หรือมากกว่าขึ้นไป โดยผู้ประกอบการคนเดียวเป็นผู้ควบคุม ณ สถานที่แห่ง เดียวกัน เช่น การขุดหินปูนและทำปูนซีเมนต์ การสาวไหมและการทอผ้าไหม เป็นต้น จะจำแนก กิจกรรมแต่ละชนิดออกเป็นแต่ละสถานประกอบการอุตสาหกรรม เฉพาะในกรณีที่กิจการแต่ละชนิด มีบัญชีแยกต่างหากจากกัน

2. การจำแนกประเภทอุตสาหกรรม

ในการสำรวจครั้งนี้ได้จัดจำแนกประเภทอุตสาหกรรมตาม “ การจัดประเภท มาตรฐานอุตสาหกรรม (ประเทศไทย) (Thailand Standard Industrial Classification : TSIC)” ของกรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงานและสวัสดิการ สังคม พ.ศ. 2538 โดยมีรายการหมวดใหญ่ 10 หมวด คือ

หมวดใหญ่ 1 : เกษตรกรรม การล่าสัตว์ การป่าไม้ และการประมง

(Agriculture, Hunting, Forestry, and Fishing)

หมวดใหญ่ 2 : การทำเหมืองแร่ และเหมืองหิน (Mining and Quarrying)

หมวดใหญ่ 3 : การผลิต (Manufacturing)

หมวดใหญ่ 4 : การไฟฟ้า ก๊าซ และการประปา (Electricity, Gas and Quarrying)

หมวดใหญ่ 5 : การก่อสร้าง (Construction)

หมวดใหญ่ 6 : การขายส่ง การขายปลีก ภัตตาคาร และโรงแรม

(Wholesale and Retail Trade and Restaurants and Hotels)

หมวดใหญ่ 7 : การขนส่ง สถานที่เก็บสินค้าและการคมนาคม
(Transport, Storage and Communication)

หมวดใหญ่ 8 : บริการการเงิน การประกันภัย อสังหาริมทรัพย์ และธุรกิจ
(Financing, Insurance Real Estate and Business Services)

หมวดใหญ่ 9 : บริการชุมชน บริการสังคม และบริการส่วนบุคคล
(Community, Social and Personal Services)

หมวดใหญ่ 10 : กิจกรรม ซึ่งมิอาจระบุประเภทได้
(Activities not adequately Defined)

ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้จะทำการศึกษาเฉพาะหมวดใหญ่ที่ 3 หมวดการผลิต

1.5 วิธีการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้จะแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ส่วนคือ

1. วิธีเชิงพรรณนา (Descriptive Method)

เป็นการกล่าวถึงวิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นกับประเทศไทยในปี พ.ศ. 2540 ถึงสาเหตุ ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อภาคการผลิต และแนวทางที่รัฐบาลใช้เพื่อแก้ไขปัญหาที่ดำเนินการมาจนถึงปัจจุบัน

2. วิธีเชิงปริมาณ (Quantitative Method)

เริ่มจากการรวบรวมข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ซึ่งถามจากหน่วยธุรกิจถึงผลกระทบ และมาตรการที่หน่วยธุรกิจได้เลือกใช้เพื่อปรับตัวตอบสนองต่อวิกฤตเศรษฐกิจ โดยนำมาวิเคราะห์ในเชิงปริมาณด้วยวิธีการทางเศรษฐมิติโดยใช้แบบจำลองมัลติโนเมียลโลจิสต์ (Multinomial Logit Model) เพื่อให้ทราบถึงความน่าจะเป็น (Probability) ที่อุตสาหกรรมจะตอบสนองต่อผลกระทบภายนอกเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงจาก ปัจจัยภายนอกอย่างรุนแรง (shock) ทั้งทางด้านต้นทุน และด้านอุปสงค์ โดยสนใจศึกษากรณีที่หน่วยธุรกิจประสบกับภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจและการเงินที่ผ่านมา ว่ามีแนวทางในการปรับตัวเพื่อตอบสนองต่อ shock ในระยะสั้นอย่างไร

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วยตัวแปรตาม (Dependent Variable) และตัวแปรอิสระ (Explanatory Variable) โดยตัวแปรตามหมายถึงกลยุทธ์ ที่หน่วยธุรกิจเลือกที่จะใช้ในการปรับตัวตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยภายนอกอย่างรุนแรง ตัวแปรดังกล่าวมี

ลักษณะเป็นตัวแปรเชิงคุณภาพ หรือตัวแปรหุ่น (Dummy Variable) ส่วนตัวแปรอิสระ หมายถึง ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการทำงานของหน่วยธุรกิจ ซึ่งได้แก่ปัจจัยพื้นฐาน จำนวนแรงงาน ทุนจดทะเบียน ประเภทของอุตสาหกรรม เป็นต้น ซึ่งมีทั้งตัวแปรเชิงปริมาณ และตัวแปรเชิงคุณภาพ

1.6 แหล่งที่มาของข้อมูล

ข้อมูลที่นำมาศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. **ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data)** ได้มาจากการสำรวจสถานประกอบการ เฉพาะในหมวดการผลิต และหมวดย่อยที่ได้เลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งได้แก่

- 1.1 หมวดอาหาร
- 1.2 หมวดเครื่องดื่ม
- 1.3 หมวดสิ่งทอ
- 1.4 หมวดวัสดุก่อสร้าง
- 1.5 หมวดเหล็กและผลิตภัณฑ์เหล็ก
- 1.6 หมวดยานยนต์และอุปกรณ์ขนส่ง

2. **ข้อมูลทุติยภูมิ** ได้มาจากหน่วยงานต่างๆ ดังนี้

- กระทรวงอุตสาหกรรม
- ธนาคารแห่งประเทศไทย
- กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน
- หน่วยงาน และรายงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงแนวทางการปรับตัวของอุตสาหกรรมเพื่อตอบสนองต่อวิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดมาตรการรองรับ และลดความรุนแรงของวิกฤตต่อไป
2. ทำให้ทราบถึงถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลในการกำหนดแนวทางการปรับตัวของอุตสาหกรรมเมื่อเกิดวิกฤติเศรษฐกิจ
3. ทำให้ทราบถึงผลกระทบที่เกิดจากวิกฤตต่อเศรษฐกิจของประเทศไทย

1.8 โครงสร้างวิทยานิพนธ์

วิทยานิพนธ์ประกอบด้วยส่วนต่างๆ ดังต่อไปนี้

- บทที่ 1 บทนำ กล่าวถึงปัญหาและความสำคัญ วัตถุประสงค์ของการศึกษา
ขอบเขตของการศึกษา วิธีการศึกษา และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ
- บทที่ 2 วิฤตเศรษฐกิจไทย กล่าวถึงสภาวะวิฤตเศรษฐกิจและการเงินที่เกิดขึ้น
ในปี พ.ศ. 2540 การดำเนินนโยบายของรัฐบาล และผลกระทบที่เกิดขึ้น
- บทที่ 3 ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการปรับตัวของอุตสาหกรรม กล่าวถึงทฤษฎี
และแนวคิดของการปรับตัวของอุตสาหกรรม และวรรณกรรมปริทัศน์ ที่เป็น
ผลงานการศึกษาในอดีตที่ผ่านมา ซึ่งเกี่ยวข้องกับวิฤตเศรษฐกิจ และการ
ปรับตัวของอุตสาหกรรมเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรง
- บทที่ 4 วิธีการศึกษา กล่าวถึงวิธีการศึกษา และการวิเคราะห์ข้อมูลด้วย
แบบจำลอง Multinomial Logit Model ในการอธิบายการปรับตัวของ
อุตสาหกรรม
- บทที่ 5 แสดงผลการศึกษาจากแบบจำลอง
- บทที่ 6 สรุปผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 1.1 ดัชนีผลผลิตอุตสาหกรรมของไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 - 2543

หมวดอุตสาหกรรม	น้ำหนัก	2538	2539	2540	2541	2542	2543
หมวดอาหาร	9.6	100	101.3	97.3	98.4	114.1	115.8
หมวดเครื่องดื่ม	10.6	100	102.5	120.5	121.4	148.6	85.8
หมวดยาสูบ	3.0	100	111.6	100.4	80.4	72.4	71.4
หมวดสิ่งทอ	22.8	100	100.6	101.9	105.2	104.0	107.3
หมวดปิโตรเลียม	11.5	100	127.7	153.8	143.6	146.6	145.3
หมวดวัสดุก่อสร้าง	4.1	100	112.7	109.4	68.0	76.4	76.4
หมวดเหล็กและผลิตภัณฑ์เหล็ก	3.3	100	107.1	102.4	71.0	79.7	92.6
หมวดยานยนต์และอุปกรณ์ขนส่ง	16.4	100	105.0	76.6	35.3	63.1	79.3
หมวดเครื่องไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์	10.3	100	112.5	106.0	91.4	102.1	134.7
หมวดอัญมณีและเครื่องประดับ	5.3	100	92.8	89.9	120.1	137.4	176.6
หมวดอื่นๆ	3.1	100	118.3	146.0	148.9	167.3	191.7

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 1.2 อัตราเติบโตของดัชนีผลผลิตอุตสาหกรรมของไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 - 2543

หมวดอุตสาหกรรม	2539	2540	2541	2542	2543
ดัชนีรวม	7.80	-0.56	-9.98	12.54	3.04
หมวดอาหาร	1.30	-3.95	1.13	15.96	1.49
หมวดเครื่องดื่มน้ำ	2.50	17.56	0.75	22.41	-42.26
หมวดยาสูบ	11.60	-10.04	-19.92	-9.95	-1.38
หมวดสิ่งทอ	0.60	1.29	3.24	-1.14	3.17
หมวดปิโตรเลียม	27.70	20.44	-6.63	2.09	-0.89
หมวดวัสดุก่อสร้าง	12.70	-2.93	-37.84	12.35	0.00
หมวดเหล็กและผลิตภัณฑ์เหล็ก	7.10	-4.39	-30.66	12.25	16.19
หมวดยานยนต์และอุปกรณ์ขนส่ง	5.00	-27.05	-53.92	78.75	25.67
หมวดเครื่องไฟฟ้าและอุปกรณ์	12.50	-5.78	-13.77	11.71	31.93
หมวดอัญมณีและเครื่องประดับ	-7.20	-3.12	33.59	14.40	28.53
หมวดอื่นๆ	18.30	23.42	1.99	12.36	14.58

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

บทที่ 2

วิกฤตเศรษฐกิจไทย

ในปี พ.ศ. 2540 ประเทศในภูมิภาคเอเชียโดยเฉพาะอย่างยิ่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้เกิดภาวะวิกฤตเศรษฐกิจขึ้น โดยประเทศไทยเป็นประเทศแรกที่เกิดการล่มสลายของเศรษฐกิจ และก่อให้เกิดการระบาต (contagion effect) ของการล้มละลายของตลาดเงินและตลาดทุนของประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นประเทศในแถบเอเชีย ละตินอเมริกา และยุโรปตะวันออก และแม้กระทั่งประเทศผู้นำทางเศรษฐกิจเช่น สหรัฐอเมริกา หรือญี่ปุ่น ต่างก็ได้รับผลกระทบนี้ โดยเกิดภาวะถดถอยทางเศรษฐกิจ และการเพิ่มขึ้นของอัตราการว่างงาน เศรษฐกิจโลกกำลังประสบกับปัญหาความไร้เสถียรภาพ และความผันผวนของอุปสงค์และอุปทานอีกครั้ง

2.1 สาเหตุของการเกิดวิกฤต

สาเหตุสำคัญที่ส่งผลให้ประเทศไทยต้องเผชิญกับวิกฤตเศรษฐกิจในครั้งนี้ เนื่องมาจากปัญหาหลักๆ ได้แก่

2.1.1 การขาดดุลบัญชีเดินสะพัดอย่างต่อเนื่อง (Current Account Deficit) จากการที่ประเทศไทยมีการนำเข้าสินค้าเครื่องจักรและสินค้าขั้นกลาง (intermediate product) จำนวนมาก ซึ่งสถานการณ์เช่นนี้ได้เกิดขึ้นเช่นเดียวกันในประเทศมาเลเซีย โดยดุลบัญชีเดินสะพัดของประเทศไทยขาดดุลต่อเนื่องมาเป็นเวลา 10 ปีซึ่งในปี พ.ศ. 2537 มีอัตราการขาดดุลร้อยละ 5.6 ของผลิตภัณฑ์ในประเทศเบื้องต้น (Gross Domestic Product : GDP) และเป็นการขาดดุลมากเป็นอันดับที่ 5 ของโลกในปีนั้น อันดับที่หนึ่งคือฮังการี มีการขาดดุลร้อยละ 9.5 อันดับที่สองคือ ซาอุดีอาระเบีย ขาดดุลร้อยละ 8.9 อันดับที่สามคือเม็กซิโก และอันดับที่สี่คือมาเลเซีย ซึ่งขาดดุลร้อยละ 7.0 และ 6.3 ตามลำดับ โดยประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 5 ซึ่งปลายปี พ.ศ. 2537 นี้เองที่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจขึ้นกับประเทศเม็กซิโก ต่อมาในปี พ.ศ. 2538 การขาดดุลบัญชีเดินสะพัดของไทยได้ขยายตัวขึ้นถึงร้อยละ 8.1 ซึ่งขึ้นมาเป็นอันดับที่สองของโลก โดยประเทศมาเลเซียขึ้นมาเป็นลำดับที่หนึ่งในปีนั้น และประเทศไทยยังคงขาดดุลอย่างต่อเนื่องในอัตราร้อยละ 8.0 ในปีถัดมา โดยอันดับที่หนึ่งคือเซครีพับบลิค ส่วนมาเลเซียสามารถแก้ไข

ปัญหาดุลบัญชีเดินสะพัดให้ดีขึ้นได้ และไม่อยู่ในอันดับต้นๆ ในการจัดลำดับ ซึ่งการที่เศรษฐกิจของประเทศไทยยังคงดำเนินต่อไปได้แม้ว่าจะเกิดการขาดดุลการค้าอย่างต่อเนื่องนั้น ได้อาศัยการลงทุนและการกู้ยืมจากต่างประเทศ ทั้งนี้การที่ประเทศต้องพึ่งพาเงินลงทุนจากต่างประเทศจำนวนมากนี้ได้เป็นส่วนผลักดันให้ภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้นมีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น

เมื่อพิจารณาการเกิดวิกฤตในอดีตที่ผ่านมา พบว่าการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดเป็นปัจจัยพื้นฐานที่นำไปสู่การโจมตีค่าเงินบาทในปี พ.ศ. 2539 เนื่องจากนักเก็งกำไรค่าเงินเห็นว่าประเทศไทยเผชิญปัญหาที่มีความคล้ายคลึงกับปัญหาของประเทศเม็กซิโกในปี พ.ศ. 2537 ซึ่งเกิดสถานการณ์ที่ประเทศขาดดุลบัญชีเดินสะพัด และการส่งออกชะลอตัวลง อันนำไปสู่การลดค่าเงินเปโซลงที่สุดในที่สุด เมื่อเปรียบเทียบพื้นฐานทางเศรษฐกิจปัจจัยอื่นของไทยกับเม็กซิโก เช่น เงินทุนสำรองระหว่างประเทศ (foreign reserve) ของเม็กซิโกในปีที่ลดค่าเงินมีจำนวน 10.8 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในขณะที่ประเทศไทยมีเงินทุนสำรองระหว่างประเทศจำนวน 39.2 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ณ มกราคม 2539 สถานภาพทางการเงินของประเทศไทยมีความแข็งแกร่งกว่า โดยที่รัฐบาลไทยมีงบประมาณเกินดุลอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่เม็กซิโกเกิดปัญหาระบบประมาณขาดดุล อย่างไรก็ตาม ด้วยปัญหาดุลบัญชีเดินสะพัดที่ขาดดุลอย่างต่อเนื่องและอยู่ในอัตราที่สูงได้ส่งผลให้เกิดการโจมตีค่าเงินบาทขึ้น ทั้งนี้รัฐบาลได้นำเงินทุนสำรองระหว่างประเทศจำนวนมากมาปกป้องค่าเงินบาทไว้ อย่างไรก็ตาม ในที่สุดรัฐบาลได้พ่ายแพ้ต่อกองทุนเพื่อการลงทุนขนาดใหญ่ (Hedge Fund) และได้ปล่อยให้ค่าเงินบาทลอยตัว และมีการปรับระบบอัตราแลกเปลี่ยนใหม่ จากระบบตะกร้าเงิน (Basket of Currency) เป็นระบบลอยตัวกึ่งจัดการ (Managed Floating) เมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2540

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 2.1 ดุลการค้าและดุลบัญชีเดินสะพัด

ปี พ.ศ.	ดุลการค้า (ล้านบาท)	ดุลบัญชีเดินสะพัด (ล้านบาท)	ดุลบัญชีเดินสะพัด ต่อ GDP (ร้อยละ)
2533	-263,169	-186,184	- 8.5
2534	-233,959	-193,264	- 7.7
2535	-208,600	-160,074	- 5.7
2536	-230,733	-161,128	- 5.1
2537	-341,437	-203,153	- 5.6
2538	-373,796	-337,641	- 8.1
2539	-417,647	-372,159	- 8.0
2540	-84,765	-161,971	- 3.4
2541	503,129	592,170	12.8
2542	349,919	469,989	10.0

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

2.1.2 การส่งออกชะลอตัว (Export Slowdown) ในช่วงก่อนปี พ.ศ. 2539 การส่งออกของไทยมีอัตราการขยายตัวสูงอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลานาน ซึ่งมีอัตราการขยายตัวของการส่งออกร้อยละ 23.6 ในปี พ.ศ. 2538 แต่อัตราการขยายตัวของการส่งออกของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2539 กลับมีการเติบโตเพียงร้อยละ 0.4 ซึ่งสภาพการณ์เช่นนี้ได้เกิดขึ้นกับประเทศอินโดนีเซีย มาเลเซีย และฟิลิปปินส์ ที่การส่งออกลดลงอย่างรุนแรง ซึ่งมาจากปัจจัยสำคัญหลายประการ เช่น ประเทศคู่ค้าที่สำคัญเกิดการชะลอตัวทางเศรษฐกิจ ส่งผลกระทบต่ออุปสงค์ของสินค้าส่งออกของไทยความสามารถของการแข่งขันในตลาดโลกสำหรับสินค้าส่งออกที่เน้นแรงงานเข้มข้นซึ่งได้แก่ สิ่งทอ และรองเท้า เป็นต้น ลดลงจากเดิมโดยมีคู่แข่งที่สำคัญคือ จีน และอินเดีย และปัจจัยที่สำคัญอีกประการคือ การที่ค่าเงินบาทผูกติดกับค่าเงินดอลลาร์สหรัฐฯ ซึ่งมีการแข็งค่าขึ้นอย่างมากเมื่อเปรียบเทียบกับเงินเยน ในปี 2539 เป็นผลให้ประเทศไทยสูญเสียความสามารถในการแข่งขันอีกทางหนึ่ง และได้ส่งผลกระทบต่อประเทศที่มีระบบอัตรา

แลกเปลี่ยนนึ่งกับค่าเงินดอลลาร์สหรัฐฯ อันได้แก่ เกาหลี ไต้หวัน ฮองกง อินโดนีเซีย และ มาเลเซีย ให้เกิดการส่งออกชะลอตัวลง

ตารางที่ 2.2 แสดงมูลค่าการส่งออกและอัตราเติบโต

ปี พ.ศ.	มูลค่าการส่งออก สินค้าอุตสาหกรรม (ล้านบาท)	มูลค่าการส่งออกรวม (ล้านบาท)	อัตราเติบโตของ มูลค่าการส่งออก (ร้อยละ)
2533	440,395	589,813	14.12
2534	553,188	725,448	23.00
2535	634,386	824,644	13.67
2536	752,557	935,862	13.49
2537	922,792	1,137,600	21.56
2538	1,151,370	1,406,311	23.62
2539	1,151,365	1,412,111	0.41
2540	1,489,055	1,806,699	27.94
2541	1,849,753	2,247,454	24.40
2542	1,865,705	2,213,965	- 1.49

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

2.1.3 ปัญหาการพัฒนาเศรษฐกิจแบบฟองสบู่

ปัจจัยที่เร่งให้เกิดวิกฤตเศรษฐกิจในครั้งนี้คือ การที่ภาคธุรกิจเอกชนในทศวรรษที่ 2530 นำเงินกู้จากสถาบันการเงินทั้งในประเทศและต่างประเทศมาใช้จ่ายเพื่อธุรกิจเก็งกำไร ในหลักทรัพย์ เงินตราต่างประเทศ ธุรกิจขนาดใหญ่ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งอสังหาริมทรัพย์ โดยไม่สามารถหาผลตอบแทนได้คุ้มค่ากับการลงทุน เมื่อราคาหลักทรัพย์ทั้งหลักทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์ก็ดี ได้ถูกผลักดันให้มีราคาสูงกว่าพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่เป็นจริง จนกระทั่งราคาได้ขึ้นไปจนถึงจุดหนึ่งเกินกว่าจะมีผู้ต้องการบริโภคที่สามารถทำประโยชน์ได้ผลตอบแทนคุ้มค่าแล้ว มูลค่าของหลักทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์นี้จะปรับตัวลดลงอย่างรวดเร็ว ธุรกิจดังกล่าวจะอยู่ในภาวะตกต่ำชะงักงัน ธนาคารและสถาบันการเงินผู้ปล่อยสินเชื่อต้องเผชิญกับหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ หลักทรัพย์ที่จำนองไว้มีมูลค่าลดลง ขณะที่การส่งออกประสบกับภาวะชะลอตัว

ก่อให้เกิดการล่มสลายของภาคการเงิน และเป็นการทำลายความเชื่อมั่นของนักลงทุนซึ่งได้ส่งผลกระทบต่อภาวะเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศอย่างรุนแรง

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ได้ขยายตัวอย่างรวดเร็วมีการก่อสร้างบ้านเรือน ห้องชุดพักอาศัย และอาคารสำนักงาน กระจายอยู่ทั่วไปตามเมืองใหญ่ โดยเฉพาะกรุงเทพมหานคร ซึ่งสินเชื่อในส่วนของธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ของธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินอื่นๆ ก็ได้ขยายตัวตามการเติบโตของธุรกิจ ผลของการขยายตัวอย่างรวดเร็วนี้ ก่อให้เกิดอุปทานส่วนเกินในสิ่งปลูกสร้างต่างๆ ซึ่งสะท้อนได้จากดัชนีพื้นที่ว่างของอาคารสำนักงานในประเทศไทยที่มีสัดส่วนร้อยละ 13.9¹ ในปี พ.ศ. 2539 สูงที่สุดของประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ Watsaya Linthammahisorn, *ASEAN AT 30-The End of the Economic Miracle?*, WWW.bb1.co.th, 1997

ตารางที่ 2.3 สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ทั้งระบบเปรียบเทียบ ณ สิ้นปี 2529 กับสิ้นปี 2539

หมวดธุรกิจ	พ.ศ. 2529 (ล้านบาท)	ร้อยละ	พ.ศ. 2539 (ล้านบาท)	ร้อยละ
เกษตร	39,694.2	7.23	164,019.2	3.38
เหมืองแร่	3,169.3	0.58	24,276.3	0.50
อุตสาหกรรมการผลิต	124,944.5	22.76	1,313,546.2	27.05
การก่อสร้าง	30,555.4	5.56	236,340.8	4.87
อสังหาริมทรัพย์	20,764.3	3.78	426,100.1	8.78
สินค้าเข้า	32,387.9	5.90	146,409.2	3.01
สินค้าออก	50,143.6	9.13	196,056.1	4.04
ค้าส่งสินค้าปลีก	127,618.8	23.24	870,225.0	17.92
สาธารณูปโภค	9,510.6	1.73	142,751.2	2.93
ธนาคารและสถาบัน การเงิน	33,450.6	6.80	345,330.3	7.11
บริการ	28,548.1	5.20	377,838.6	7.78
การบริโภคส่วนบุคคล อื่นๆ	48,186.9	8.80	612,594.5	12.62
รวม	549,023.5	100.0	4,855,687.5	100.0

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นอกจากการเก็งกำไรในอสังหาริมทรัพย์แล้ว การสร้างกำไรจากตลาดหลักทรัพย์ได้เติบโตไปพร้อมกัน โดยมูลค่าของตลาดหลักทรัพย์ของไทยได้เพิ่มขึ้นจากจำนวน 613,520 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2530 เป็นมูลค่าถึง 3,562,600 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2538 และดัชนีราคาหลักทรัพย์เพิ่มจากระดับ 612 จุด ในช่วงปลายปี 2533 เปรียบเทียบกับ 1680 จุดในช่วงเดือนสิงหาคม 2540 ทั้งนี้เนื่องจากการได้รับการเก็ยหนุนจากเงินทุนที่ไหลเข้าจากต่างประเทศ กำไรที่ได้จากการซื้อขายหลักทรัพย์บางส่วนได้ถูกผันเพื่อการเก็งกำไรในราคาที่ดิน เมื่อราคาที่ดินถูกปั่นให้มีราคาสูงจนเกินระดับที่แสดงถึงผลิตภาพทางเศรษฐกิจที่แท้จริงของที่ดินนั้น เช่นเดียวกับราคาหลักทรัพย์ที่ถูกปั่นจนเกินระดับที่สะท้อนฐานะทางเศรษฐกิจที่แท้จริงของบริษัทที่ออกหลักทรัพย์นั้น กำไรที่ได้จากธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ และตลาดหลักทรัพย์บางส่วนได้ถูกนำไปใช้จ่ายเพื่อบริโภคสินค้าฟุ่มเฟือย และบริการอื่นๆ ซึ่งมีส่วนทำให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมเติบโตเพิ่มขึ้นในอัตราสูง แต่การเติบโตในช่วงนี้เองเป็นการเติบโตแบบฟองสบู่ที่ไม่ได้มีพื้นฐานมาจากการเติบโตของภาคเศรษฐกิจที่แท้จริง

2.1.4 การดำเนินการผิดพลาดของนโยบายอัตราดอกเบี้ยและอัตราแลกเปลี่ยนและการฟุ้งเฟื่องเงินกู้จากต่างประเทศในสัดส่วนที่สูง

ก่อนเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ ธนาคารแห่งประเทศไทยได้กำหนดให้อัตราแลกเปลี่ยนของเงินบาทเป็นอัตราคงที่ภายใต้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบตะกร้าเงิน (Basket of Currency System) ที่เงินดอลลาร์มีสัดส่วนค่อนข้างสูงถึงร้อยละ 82 รองลงมาเป็นเงินเยนมีสัดส่วนร้อยละ 11 ซึ่งการที่ค่าเงินบาทมีเสถียรภาพสูงนี้ ได้ดึงดูดให้เกิดการไหลเข้าของเงินทุน เนื่องจากมีความเสี่ยงของอัตราแลกเปลี่ยนในการเคลื่อนย้ายเงินทุนต่ำ และสาเหตุหลักที่ทำให้ค่าเงินบาทแข็งค่าเกินความเป็นจริงนั้น มาจากผลของการเปิดตลาดเงินเสรี หรือ BIBF (Bangkok International Banking Facility) ในปี พ.ศ. 2536 ซึ่งก่อให้เกิดการไหลเข้าของเงินทุนต่างประเทศราคาถูกจำนวนมากเกินกว่าความสามารถในการผลิตที่แท้จริงของประเทศ ทำให้อัตราผลตอบแทนต่อการลงทุนทางการเงินสูงเกินจริง โดยในช่วงปี พ.ศ. 2537 - 2539 เงินทุนไหลเข้าจากต่างประเทศมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 8 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ หรือประมาณ 3 แสนล้านบาทต่อปี ในขณะที่การลงทุนในภาคธุรกิจและบริการซึ่งเป็นภาคเศรษฐกิจที่แท้จริงเพิ่งเริ่มที่จะเพิ่ม การลงทุนจากการนำเข้าเครื่องจักรที่เป็นเทคโนโลยีขั้นสูง เพื่อปรับเปลี่ยนโครงสร้างการผลิตโดยเพิ่มสินค้าทุนเพื่อทดแทนแรงงานนั้นยังไม่คืบหน้า ส่งผลให้โครงสร้างหนี้มีความผิดปกติ กล่าวคือหนี้ภาคเอกชนมีมูลค่าสูงถึง 70,000 ล้านเหรียญสหรัฐ เปรียบเทียบกับหนี้ภาครัฐบาล

ซึ่งมีมูลค่าประมาณ 20,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ทั้งนี้หนี้ภาคเอกชนกว่าร้อยละ 40 เป็นหนี้ระยะสั้น และต้องต่อสัญญา (rolling) ทุกๆ 3 – 6 เดือน กว่าร้อยละ 50 ของหนี้ต่างประเทศภาคเอกชน กู้ยืมมาจากประเทศญี่ปุ่น การไหลเข้าของเงินทุนจากต่างประเทศ นอกจากจะทำให้เกิดสภาพคล่องส่วนเกินในระบบสถาบันการเงินแล้ว ยังส่งผลต่อเนื่องให้ค่าเงินบาทแข็งค่าขึ้น (appreciated) อีกด้วย

ธนาคารแห่งประเทศไทยใช้นโยบายอัตราดอกเบี้ยสูง เพื่อรักษาสัดส่วนการออมภายในประเทศและด้านแรงกดดันของภาวะเงินเฟ้อ ขณะที่ความแตกต่างระหว่างอัตราดอกเบี้ยเงินกู้และเงินฝากภายในประเทศที่กว้างเกินไป ซึ่งส่งผลให้ความสามารถในการแข่งขันภาคการเงินของไทยต่ำกว่ามาตรฐานโลก ก่อให้เกิดความแตกต่างระหว่างโครงสร้างอัตราดอกเบี้ยภายในประเทศและต่างประเทศมากเกินไป ปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ ก่อให้เกิดการไหลเข้าของเงินทุนมากเกินไป ความต้องการที่เหมาะสม และทำให้ค่าเงินบาทแข็งกว่าเป็นจริง นอกจากนี้ผลกระทบจากการแข็งค่าขึ้นของเงินดอลลาร์ยังทำให้ค่าเงินบาทแข็งค่ายิ่งขึ้น เป็นผลต่อเนื่องให้ความสามารถในการแข่งขันของสินค้าไทยในตลาดโลกลดลง และนำมาซึ่งปัญหาการชะลอตัวของการส่งออกและการขาดดุลบัญชีเดินสะพัด ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

2.1.5 อัตราการออมของครัวเรือนลดลง

สาเหตุหนึ่งของการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดคือ อัตราการบริโภคได้ขยายตัวสูงขึ้นในขณะที่การออมของครัวเรือนลดต่ำลง เนื่องมาจากการไหลเข้าของเงินทุนต่างประเทศ ทำให้การบริโภคของครัวเรือนขยายตัวอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะการใช้จ่ายของครัวเรือนในสินค้าคงทน อันได้แก่ รถยนต์ และอสังหาริมทรัพย์ ตลอดจนสินค้าอุปโภคบริโภค และการเดินทางท่องเที่ยวและการศึกษาต่อต่างประเทศ มีการขยายตัวอย่างมาก ในทางตรงข้ามการออมของครัวเรือนกลับมีอัตราลดลงจากร้อยละ 12 จากรายได้ เป็นร้อยละ 8 – 9 ของรายได้ ส่งผลให้ช่องว่างระหว่างการออม – การลงทุนของไทยขยายตัวมากขึ้น และส่งผลให้แนวโน้มของการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดมากขึ้นด้วย

ตารางที่ 2.4 สัดส่วนการออมเบื้องต้น และช่องว่างการลงทุนเปรียบเทียบกับผลิตภัณฑ์ในประเทศเบื้องต้น

ปี	การออมเบื้องต้น	ช่องว่างการลงทุน ออมและการลงทุน	สัดส่วนเงิน ออมภาค ครัวเรือนต่อ GDP	สัดส่วนเงิน ออมภาคธุรกิจ ต่อ GDP	สัดส่วนเงิน ออมภาครัฐต่อ GDP
2529	26.48	0.61	11.89	1.59	1.78
2530	27.35	- 0.53	12.4	2.45	3.69
2531	30.01	- 2.85	13.45	2.84	7.1
2532	31.61	- 3.46	14.4	3.33	7.89
2533	32.82	- 8.35	9.76	4.23	10.29
2534	35.17	- 7.67	10.19	4.07	11.05
2535	34.36	- 5.56	9.56	4.89	9.45
2536	34.91	- 5.01	8.54	5.33	9.83
2537	34.87	- 5.56	6.78	6.28	10.81
2538	33.43	- 8.0	7.04	5.56	10.97
2539	33.60	- 8.1	5.35	5.58	10.81
2540	32.1	-0.8	5.50	2.65	10.81
2541 ^P	33.1	12.8	9.85	1.42	5.57

P ตัวเลขเบื้องต้น

ที่มา : กองบัญชีประชาชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี
และธนาคารแห่งประเทศไทย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2.2 แนวทางการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาลไทย

รัฐบาลได้ขอรับความช่วยเหลือจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศในการแก้ไขปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจ โดยได้รับเงินกู้จำนวน 17,200 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และได้ดำเนินมาตรการต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหาการถดถอยของภาวะเศรษฐกิจและสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักลงทุน ซึ่งนำไปสู่การฟื้นตัวของเศรษฐกิจ โดยมีแนวทางการดำเนินการดังนี้

2.2.1 นโยบายเศรษฐกิจมหภาค

วัตถุประสงค์หลักของนโยบายการเงินคือการสร้างเสถียรภาพของอัตราแลกเปลี่ยน โดยรัฐบาลดำเนินการปรับอัตราดอกเบี้ยผ่านทางตลาดซื้อคืน และเมื่ออัตราแลกเปลี่ยนมีเสถียรภาพแล้วจึงได้มีการปรับอัตราดอกเบี้ยลงเพิ่มสภาพคล่องให้กับระบบ นอกจากนี้รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมสินเชื่อสำหรับภาคการเกษตร และสินเชื่อธุรกิจขนาดย่อม นำไปสู่การกระจายเงินทุนให้แก่สินเชื่อรายย่อยซึ่งเป็นพื้นฐานการพัฒนาประเทศต่อไป

ทางด้านนโยบายการคลัง รัฐบาลดำเนินนโยบายขาดดุล และได้พิจารณาตัดงบประมาณรายจ่ายโครงการที่ไม่มีความสำคัญลง โดยนำไปเพิ่มค่าใช้จ่ายในโครงการบรรเทาผลกระทบต่อสังคม ทางด้านนโยบายต่างประเทศ เนื่องจากดุลบัญชีเดินสะพัดปรับตัวดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง เริ่มเกินดุลตั้งแต่เดือนกันยายน 2540 เป็นต้นมาส่งผลให้เงินสดสำรองระหว่างประเทศอยู่ในระดับที่กำหนดไว้ให้ครอบคลุมหนี้ระยะสั้น นอกจากนี้รัฐบาลได้ดำเนินมาตรการควบคุมการเคลื่อนย้ายเงินทุนในช่วงแรกของวิกฤต และปรับให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้นโดยการใช้นโยบายแทรกแซงอัตราดอกเบี้ยแทนเมื่อระบบเศรษฐกิจเริ่มมีแนวโน้มดีขึ้น

สถาบันวิจัยเพื่อบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2.2.2 การปฏิรูปภาคการเงิน

เนื่องจากปัญหาหนี้เสีย และการขาดเสถียรภาพของสถาบันการเงิน ส่งผลให้รัฐบาลประกาศระงับการดำเนินกิจการของสถาบันการเงินจำนวน 56 ราย และมีการจำหน่ายสินทรัพย์โดยได้จัดตั้งธนาคารรัตนสิน และบรรษัทบริหารสินทรัพย์และสถาบันการเงิน (บบส.) ในการจัดการกับสินทรัพย์ดังกล่าว โดย บบส. มีหน้าที่ในการบริหารสินทรัพย์เหล่านั้นเพื่อให้ได้รับผลตอบแทนกลับคืนมา และในการนี้รัฐบาลได้ปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับเพื่อรองรับการจำหน่ายสินทรัพย์นี้ด้วย

แนวทางการเสริมสร้างความแข็งแกร่งของสถาบันการเงิน รัฐบาลได้เข้าแทรกแซงธนาคารพาณิชย์ 4 แห่งซึ่งไม่สามารถเพิ่มทุนได้เองโดยการเปลี่ยนแปลงผู้บริหาร ลดทุนของผู้ถือหุ้นเดิมและเพิ่มทุนใหม่โดยผ่านทาง การแปลงหนี้ให้เป็นทุนโดยกองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนา ระบบสถาบันการเงิน และเพื่อสร้างความเข้มแข็งและความน่าเชื่อถือของสถาบันการเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทยได้มีกฎเกณฑ์ในการจัดชั้นหนี้สินและการกันสำรองที่เข้มงวดขึ้น และให้ธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินเพิ่มทุนขึ้น เพื่อเป็นการเพิ่มอัตราส่วนเงินกองทุนให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมภายใต้กรอบการจัดชั้นหนี้สิน และการสำรองที่ได้มาตรฐานสากล โดยได้มีการทบทวนบทบาทของสถาบันการเงินแต่ละประเภท ตลอดจนวิธีการกำกับดูแลสถาบันการเงินให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการปรับตัว

ในการศึกษาการปรับตัวของอุตสาหกรรมภายใต้การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงนั้น มีทฤษฎีที่เกี่ยวข้องซึ่งสามารถใช้อธิบายถึง สาเหตุการปรับตัว และผลที่เกิดขึ้น โดยมีแนวคิดเชิงทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

3.1 วัฏจักรเศรษฐกิจ (Business Cycle)

การศึกษการเปลี่ยนแปลงของผลผลิต การจ้างงาน และตัวแปรทางเศรษฐกิจต่างๆ พบว่าการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมีลักษณะเป็นวัฏจักร (cycle) ซึ่งแบ่งออกเป็นระยะต่างๆ ดังนี้

1. **ระยะเศรษฐกิจรุ่งเรือง (prosperous period)** เป็นระยะที่ภาวะเศรษฐกิจกำลังเจริญ รุ่งเรือง การลงทุนอยู่ในระดับสูง ระดับราคาสินค้ามีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น การผลิตและการจ้างงานขยายตัว รายได้ประชาชาติขยายตัวเพิ่มขึ้น
2. **ระยะเศรษฐกิจหดตัว (recession period)** เมื่อภาวะเศรษฐกิจเจริญรุ่งเรืองถึงขีดสุด ภาวะเศรษฐกิจจะค่อยๆ หดตัว การลงทุนจะลดลง การผลิตและระดับการจ้างงานจะลดลงด้วย ก่อให้เกิดการว่างงานเพิ่มขึ้น
3. **ระยะเศรษฐกิจตกต่ำ (depression period)** ภาวะเศรษฐกิจจะหดตัว ชบเซาลง ระดับราคาสินค้าลดต่ำลง ปริมาณสินค้าคงคลังมากขึ้น ผู้ผลิตลดปริมาณการผลิตและการจ้างงาน ซึ่งในระยะนี้อัตราการว่างงานอยู่ในระดับสูง เมื่อคนว่างงานมากส่งผลให้รายได้ยิ่งตกต่ำลง ดังนั้นรายจ่ายในการอุปโภคบริโภคจะลดลงด้วย ทำให้ผู้ผลิตลดปริมาณการผลิตและการจ้างงานลงอีก การว่างงานยิ่งเพิ่มสูงขึ้น
4. **ระยะเศรษฐกิจฟื้นตัว (recovery period)** เมื่อภาวะเศรษฐกิจชบเซาถึงที่สุด ผู้ผลิตคาดคะเนสถานการณ์ว่าจะไม่เลวร้ายอีกต่อไป ผู้ผลิตจะทำการเพิ่มทุนมากขึ้น ขยายการผลิตและการว่าจ้างทำงาน เมื่อคนมีรายได้เพิ่มขึ้น รายจ่ายในการอุปโภคบริโภคก็จะเพิ่มขึ้น อุปสงค์ในสินค้ามีมากขึ้น ผู้ผลิตจะขยายการผลิตและการจ้างงานต่อไปเรื่อยๆ อัตราการว่างงานจะลดลง ภาวะเศรษฐกิจ

จะค่อยๆ ฟื้นตัวกลับเข้าหาระยะเศรษฐกิจรุ่งเรือง และจะวนเวียนอยู่เช่นนี้ จนเรียกได้ว่าเป็นวัฏจักรทางเศรษฐกิจ

3.1.1 สาเหตุของการเกิดวัฏจักรทางเศรษฐกิจ

มีการศึกษาอย่างกว้างขวางเพื่อหาสาเหตุของการเกิดวัฏจักรทางเศรษฐกิจ โดยมีหลักฐานเป็นที่ยอมรับว่าการเปลี่ยนแปลงผลผลิตมีสาเหตุมาจากการรบกวนจากปัจจัยภายนอก (random disturbance) ซึ่งมีการศึกษาต่อมาเป็นลำดับ โดยผู้ที่เริ่มศึกษาและวิเคราะห์ถึงพื้นฐานโครงสร้างของวัฏจักรเศรษฐกิจ คือนักเศรษฐศาสตร์ชาวรัสเซีย Eugen Slutsky ซึ่งจากการศึกษาพบว่า random shock เป็นสาเหตุของการเกิดวัฏจักรทางเศรษฐกิจ ในผลงาน “ The Summation of Random Shock as the Source of Cyclic Processes ” โดยเริ่มเผยแพร่เป็นภาษารัสเซียในปี 1927 และใช้เวลาเกือบทศวรรษในการตีพิมพ์เป็นภาษาอังกฤษ จากนั้นนักเศรษฐศาสตร์ชาว นอร์เวย์ Ragnar Frisch ได้ทำการศึกษาถึงวัฏจักรเศรษฐกิจ และได้ผลสรุปในทำนองเดียวกัน นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยเชิงประจักษ์ซึ่งเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจช่วงปลายทศวรรษ 1950 ของ Irma and Frank Adelman โดยใช้แบบจำลองทางเศรษฐกิจมิติวิเคราะห์เศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกา พบว่าขนาดและทิศทางของวัฏจักรที่เกิดขึ้นมีสาเหตุมาจาก shock สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ทั้งนี้แรงรบกวนจากภายนอกหรือการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรง (shock) สามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภทหลักคือ

1. การเปลี่ยนแปลงทางอุปสงค์อย่างรุนแรง (supply shock) เป็นการเปลี่ยนแปลงที่จะส่งผลโดยตรงต่อการผลิต เช่น การพัฒนาเทคโนโลยี สภาพภูมิอากาศและสภาพแวดล้อม การค้นพบแหล่งทรัพยากรใหม่ รวมถึงการเปลี่ยนแปลงราคาวัตถุดิบในตลาดโลก และการเพิ่มขึ้นของค่าจ้างที่เป็นตัวเงิน (nominal wage) เป็นต้น
2. การเปลี่ยนแปลงทางอุปทานอย่างรุนแรง (demand shock) เกิดขึ้นจากสาเหตุคือ การเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในการลงทุน การใช้จ่ายในการบริโภคของภาคเอกชน และการเปลี่ยนแปลงด้านการค้าระหว่างประเทศ เป็นต้น
3. การเปลี่ยนแปลงด้านนโยบาย (policy shock) โดยไม่มีการคาดการณ์ล่วงหน้า ซึ่งโดยทั่วไปแล้ว ผู้กำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจมักต้องการให้เกิดผลทางด้านอุปสงค์ เช่น การเปลี่ยนแปลงอุปทานของเงิน (money supply) การเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยน และ / หรือการใช้นโยบายการคลัง เป็นต้น

3.1.2 การเกิดวัฏจักรทางเศรษฐกิจของเศรษฐศาสตร์คลาสสิก และเคนส์

แนวคิดเชิงทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยภายนอกอย่างรุนแรง จากทฤษฎีของเคนส์ (Keynes) ได้อธิบายไว้ว่าการเปลี่ยนแปลงของอุปสงค์รวม (Aggregate Demand) จะส่งผลกระทบต่อผลผลิตที่แท้จริงและการจ้างงาน ทั้งนี้ภายใต้ข้อสมมติที่ว่าค่าจ้างที่เป็นตัวเงิน (Nominal wage) และราคามีแนวโน้มไม่เปลี่ยนแปลง (Price and wage rigidity) และเมื่อพิจารณาประกอบกับวัฏจักรของสินค้าคงคลัง (Inventories cycle) หรือแบบจำลองตัวเร่งและตัวทวีของการลงทุน (Multiplier accelerator model of investment) จะสามารถอธิบายถึงวัฏจักรการปรับตัวของอุตสาหกรรมเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงของอุปสงค์อย่างรุนแรง (Demand shock) กล่าวคือ ในกรณีแบบจำลองวัฏจักรของสินค้าคงคลังนั้น อุตสาหกรรมเล็กที่จะปรับผลผลิตให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เพื่อต้องการรักษาระดับของสินค้าคงคลังได้ โดยปริมาณการผลิตจะเปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากระดับของอุปสงค์ที่เปลี่ยนแปลงไป ส่วนแบบจำลองตัวเร่งและตัวทวีของการลงทุน มีแนวคิดว่ามีปริมาณการผลิตสินค้าในปัจจุบันขึ้นอยู่กับผลผลิตที่ได้จากช่วงเวลาก่อนหน้า และสัญญาติญาณการตัดสินใจในการลงทุน ดังนั้นหากมีการเปลี่ยนแปลงในการลงทุน นอกจากจะส่งผลกระทบต่อปริมาณการผลิตในช่วงเวลานี้แล้ว ยังส่งผลต่อเนื่องไปยังช่วงเวลาต่อไป ทำให้ผลการปรับตัวมีความรุนแรงมากขึ้นเป็นวัฏจักรเศรษฐกิจต่อไป

เมื่อเปรียบเทียบกับทฤษฎีของสำนักคลาสสิก ผลการวิเคราะห์แบบเศรษฐศาสตร์คลาสสิก เมื่ออุปสงค์มวลรวมเพิ่มขึ้นในทุกระดับราคาจะส่งผลให้รายได้ที่แท้จริงลดต่ำลงก่อให้เกิดการเพิ่มขึ้นของอุปสงค์ต่อแรงงาน อีกทั้งค่าจ้างที่เป็นตัวเงิน และราคาสินค้าก็จะปรับตัวสูงขึ้นตรงเท่าที่ซึ่งมีความต้องการในตลาดสินค้า ดังนั้นภายใต้เงื่อนไขของสำนักคลาสสิก การเพิ่มขึ้นในอุปสงค์รวมจะนำมาซึ่งการเพิ่มขึ้นของราคา โดยจะไม่ส่งอิทธิพลต่อผลผลิตแต่อย่างใด

และเมื่อพิจารณาถึงข้อสมมติฐานของทฤษฎีเคนส์ข้างต้นที่ว่าราคาและค่าแรงเปลี่ยนแปลงได้ยากนั้น แนวคิดเคนส์เซียนใหม่ (New Keynesian) ยังได้ให้เหตุผลสนับสนุนข้อสมมติดังกล่าวไว้ว่า การที่ราคาและค่าจ้างเปลี่ยนแปลงได้ยากนั้น มีสาเหตุมาจากการมีสัญญาว่าจ้างแรงงาน และ/หรือ อำนาจต่อรองของสหภาพแรงงานในการกำหนดค่าจ้าง ซึ่งส่งผลให้ผู้ประกอบการไม่สามารถเปลี่ยนแปลงค่าจ้างที่เป็นตัวเงินได้โดยทันที นอกจากนี้การมีต้นทุน

สำหรับเปลี่ยนแปลงทางด้านราคา เช่น การติดฉลากราคา (menu cost) จะทำให้ธุรกิจไม่สามารถปรับราคาได้ในทันที

3.2 วรรณกรรมปริทัศน์

งานศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการปรับตัวของอุตสาหกรรมในอดีตที่ผ่านมาส่วนใหญ่ได้มุ่งแสดงให้เห็นว่าหากอุตสาหกรรมมีการปรับตัวได้ดี หรือมีความยืดหยุ่น (flexibility) สูง จะส่งผลดีต่อการจ้างงาน ผลผลิต ราคา และมีส่วนช่วยลดเงินเฟ้อให้กับระบบเศรษฐกิจ และยังเป็นการเพิ่มโอกาสในการสร้างงานอีกด้วย ซึ่งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีดังนี้

3.2.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัว

งานศึกษาวิจัยที่ผ่านมา ซึ่งเกี่ยวข้องกับการปรับตัวของอุตสาหกรรมได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาถึงความยืดหยุ่นของตลาดแรงงานมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศพัฒนาแล้ว อย่างไรก็ตามคำนิยามของการปรับตัว หรือความยืดหยุ่นนี้ยังไม่มี ความชัดเจนนัก ซึ่งนักเศรษฐศาสตร์ได้มีการศึกษา และให้ความหมายความยืดหยุ่นไปในหลายแนวทางด้วยกัน เมื่อมองในความหมายแคบ Beatson (1995) , Cross (1988), OECD (1989), Marsden and Thompson (1990), Machin and Wadhwai (1991), Lorenz (1992) , Booth and Chatterji (1995) ได้นิยามความยืดหยุ่นของอุตสาหกรรมว่า คือความสามารถในการเปลี่ยนแปลง โยกย้ายกำลังแรงงานของตนไปในทิศทางที่ต้องการ โดยอุตสาหกรรมที่มีความยืดหยุ่นสูง คืออุตสาหกรรมที่ไม่มีข้อจำกัดทางแรงงาน และพันธะสัญญา รวมถึงความสามารถในการปรับเปลี่ยนกำลังแรงงาน เมื่อได้รับอิทธิพลจากปัจจัยภายนอกอย่างรุนแรง (shock) ด้านงานศึกษาวิจัยของ OECD (1994) อธิบายความยืดหยุ่นของอุตสาหกรรมในเชิงการจัดระบบองค์กร หากองค์กรใดมีระบบการจัดการแบบประเพณีนิยม (traditional pattern) ในด้านการทำงาน และเวลาในการทำงานแล้ว องค์กรนั้นจะไม่มี ความยืดหยุ่นในตลาดแรงงาน

ในความหมายกว้าง Emerson (1998) และ Grubb and Wells (1993) ได้ อธิบาย ความยืดหยุ่นของอุตสาหกรรม ซึ่งสามารถขยายความถึงต้นทุนในปรับเปลี่ยนการจ้างงาน (turnover costs) โดยอุตสาหกรรมที่สามารถปรับตัวได้ดี หรืออุตสาหกรรมที่มีความยืดหยุ่นสูงจะมีต้นทุนในการปรับเปลี่ยนขนาดของกำลังแรงงานต่ำ นอกจากนี้ความยืดหยุ่นของ

อุตสาหกรรมยังได้ถูกใช้ในอธิบายในความกว้างขึ้นเพื่ออธิบายการปรับตัวของตลาดแรงงาน ซึ่งกล่าวถึงโดย OECD (1986), de Luca and Bruni (1993) , Jimeno and Toharia (1994) ความยืดหยุ่นในกรณีนี้จะกล่าวในเชิงการตอบสนองของค่าจ้างที่แท้จริงต่อการว่างงาน

เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรง (economic shock) หน่วยธุรกิจมีทางเลือกต่างๆ มากมายในการปรับตัวเพื่อให้สามารถผ่านพ้นวิกฤตเศรษฐกิจนี้ไปได้ แต่ละแนวทางที่หน่วยธุรกิจเลือกใช้ในการปรับตัวจะมีต้นทุนแตกต่างกันไป โดยแนวทางที่หน่วยธุรกิจเลือกใช้นั้นเป็นแนวทางที่มีต้นทุนหน่วยสุดท้ายต่ำที่สุด ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับความแตกต่างในช่วงเวลา ความแตกต่างของหน่วยธุรกิจ หรือลักษณะของอุตสาหกรรม และภาวะการณ์จากปัจจัยภายนอกต่างๆ นอกจากนี้แล้ว ส่วนหนึ่งของต้นทุนในการปรับตัวเกิดจากข้อจำกัดทางด้านเทคโนโลยี และตัวแปรเชิงสถาบัน อาทิเช่น ต้นทุนในการขยายตัวของผลผลิตเมื่อกำลังการผลิตใช้เต็มประสิทธิภาพแล้วย่อมมีค่าสูง หรือต้นทุนในการทำงานวันอาทิตย์ นอกจากนี้ยังมีต้นทุนการปรับตัวที่เกิดจากข้อจำกัดทางการจัดองค์กรภายในของแรงงาน การมีสหภาพแรงงาน (Labour union) กฎระเบียบปฏิบัติในการจ้างงาน และเลิกจ้างงาน เป็นต้น

การศึกษาเกี่ยวกับความยืดหยุ่นของตลาดแรงงาน (Labour Market Flexibility) เริ่มเป็นที่สนใจมากขึ้นในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา โดยมีหลักฐานให้เชื่อว่าตลาดแรงงานในประเทศที่พัฒนาแล้ว เริ่มมีความยืดหยุ่นสูงขึ้นเป็นลำดับในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา โดยงานศึกษาและวิจัยส่วนใหญ่ จัดทำขึ้นเพื่อเป็นการพิสูจน์แนวคิดที่ว่า ถ้าอุตสาหกรรมสามารถปรับตัวได้ดี หรือกล่าวได้ว่ามีความยืดหยุ่นสูงแล้ว จะส่งผลดีต่อการจ้างงาน ผลผลิต และราคา ทั้งยังส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจไม่เกิดเงินเฟ้อสูง และเป็นการสร้างงานให้แก่ระบบเศรษฐกิจอีกด้วย

การศึกษาของ Georoski (1992) เป็นการศึกษาการตอบสนองของราคา เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านต้นทุนอย่างรุนแรง (Cost shock) และหรือทางด้านอุปสงค์ (Demand shock) ของอุตสาหกรรมในประเทศอังกฤษระหว่างทศวรรษที่ 80 และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธี สมการถดถอย โดยศึกษาจากข้อมูลภาคตัดขวางกับข้อมูลอนุกรมเวลาเข้าด้วยกัน (Pooling Cross-section and Time-series data) จากข้อมูลรายปีของอัตราการเปลี่ยนแปลงของราคาผู้ผลิต ราคาวัตถุดิบและเชื้อเพลิง ต้นทุนแรงงานต่อหน่วย และผลผลิตที่แท้จริง ของสถานประกอบการจำนวน 75 แห่ง ในช่วงปี 1980 -1987 ผลการศึกษาพบว่า (1) ราคามีการปรับตัวตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านต้นทุนอย่างรุนแรง แต่จะไม่มีปรับตัวเมื่อเกิดการ

เปลี่ยนแปลงของอุปสงค์อย่างรุนแรง (2) ในระยะสั้นการเปลี่ยนแปลงทางด้านต้นทุนที่มีสาเหตุจากวัตถุดิบ และเชื้อเพลิง ส่งผลให้อุตสาหกรรมมีการปรับตัวทางด้านราคามากกว่าการเปลี่ยนแปลงทางด้านต้นทุนที่มีสาเหตุมาจากทางด้านแรงงาน และอิทธิพลบางส่วนยังคงส่งผลต่อเนื่องในระยะยาว (3) ถ้าระบบเศรษฐกิจอยู่ในภาวะที่มีอัตราเงินเฟ้อต่ำ หรืออุตสาหกรรมนั้นมีการแข่งขันกันไม่สูงนัก ทั้งการเปลี่ยนแปลงทางด้านต้นทุนหรือทางด้านอุปสงค์จะไม่ส่งผลให้มีการปรับราคามากนัก

ต่อมา Haskel, Kersley and Martin (1997) ได้ศึกษาการตอบสนองของอุตสาหกรรมเมื่อเกิดการปรับตัวทางด้านอุปสงค์อย่างรุนแรงโดยอาศัยข้อมูลปฐมภูมิจากการสำรวจสถานประกอบการทั้งภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการจำนวน 396 แห่ง ในประเทศอังกฤษ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธี Multinomial Logit Model ในแบบจำลองได้กำหนดให้มีตัวแปรทางเลือกต่างๆ ในการปรับตัว 9 ทางเลือกได้แก่ 1) ไม่ปรับตัว 2) ปรับด้านราคา 3) การจ้างงาน 4) ชั่วโมงการทำงาน 5) ผลผลิต 6) กำลังการผลิต 7) Subcontracting 8) ค่าจ้าง และ 9) อื่นๆ¹ โดยมีสมมติฐานว่าหน่วยธุรกิจที่มีความยืดหยุ่นสูงจะเลือกตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของอุปสงค์อย่างรุนแรงโดยการปรับตัวทางการจ้างงานมากกว่าทางด้านราคา จากผลการศึกษาพบว่า เมื่อพิจารณาในระยะสั้น (short run) หากเกิดการเปลี่ยนแปลงของอุปสงค์อย่างรุนแรงในทางบวก (Positive demand shock) หน่วยธุรกิจร้อยละ 35 จะปรับตัวทางการจ้างงาน นอกจากนั้นจะปรับตัวผ่านทางชั่วโมงการทำงาน และผลผลิตในจำนวนใกล้เคียงกันคือร้อยละ 19 และ 18 ตามลำดับ ในขณะที่หน่วยธุรกิจที่ปรับตัวผ่านทางราคามีเพียงร้อยละ 2 เท่านั้น ในส่วนการเปลี่ยนแปลงของอุปสงค์อย่างรุนแรงในทางลบ (Negative demand shock) หน่วยธุรกิจส่วนใหญ่ยังคงปรับตัวทางการจ้างงานคิดเป็นร้อยละ 30 มีการปรับตัวทางด้านชั่วโมงการทำงานร้อยละ 17 หน่วยธุรกิจที่ปรับตัวผ่านทางราคามีเพียงร้อยละ 6 ในขณะที่ไม่มีหน่วยธุรกิจใดเลยที่ปรับตัวทางด้านผลผลิต เมื่อพิจารณาในระยะยาว (Long run)² หากเกิดการเปลี่ยนแปลงของอุปสงค์อย่างรุนแรงในทางบวก หน่วยธุรกิจครึ่งหนึ่งจะปรับตัวทางด้านกำลังการผลิต รองลงมาคือการจ้างงาน และอื่นๆ ในขณะที่หน่วยธุรกิจปรับตัวทางด้านราคาเพียงร้อยละ 7 ในส่วนการเปลี่ยนแปลงของอุปสงค์อย่างรุนแรงในทางลบ พบว่า หน่วยธุรกิจปรับตัวทางการจ้างงานร้อยละ 36 ทางด้านกำลังการผลิตร้อยละ 21 ทางด้านราคา

¹ ในงานวิจัยนี้ไม่ได้กำหนดให้หน่วยธุรกิจระบุว่าเป็นแนวทางใด

² ในระยะยาวหน่วยธุรกิจสามารถที่จะปรับตัวได้อย่างอิสระทั้งทางด้านการผลิต เช่น การจ้างงาน ชั่วโมงการทำงาน รวมทั้งการปรับตัวทางด้านราคาได้พร้อมกัน ในขณะที่ระยะสั้นหน่วยธุรกิจสามารถปรับตัวได้เพียงทางเลือกเดียว

ร้อยละ 8 และด้านอื่นๆ ร้อยละ 49 สรุปผลการศึกษาได้ว่า (1) สถานประกอบการน้อยราย ที่เลือกจะตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของอุปสงค์อย่างรุนแรงด้วยการปรับทางด้านราคา (2) หน่วยธุรกิจที่มีลักษณะปรับตัวได้ดี จะตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของอุปสงค์อย่างรุนแรงโดยการปรับการจ้างงาน และชั่วโมงการทำงาน ซึ่งเป็นการปรับตัวที่เกี่ยวข้องกับทางด้านแรงงาน (3) ผลจากการมีสภาพแรงงานกระตุ้นให้มีการปรับชั่วโมงการทำงานมากกว่าการจ้างงาน ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของ Georoski ที่การเปลี่ยนแปลงอุปสงค์อย่างรุนแรงไม่ส่งผลกระทบต่อให้เกิดการปรับตัวของราคา

สำหรับผลการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างมูลค่าเพิ่มมวลรวม (Gross value added) กับการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยภายนอกอย่างรุนแรง 3 ชนิด คือ 1) การเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงเฉพาะอุตสาหกรรม (industry - specific shock) 2) การเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงเฉพาะพื้นที่หรือเฉพาะประเทศ (country - specific shock) และ 3) การเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงที่เกิดขึ้นทั่วโลก (general world shock) ของ Michale Funke, Stephen Hall and Ralf Ruhwedel (1999) ที่ได้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีสมการถดถอย (regression) โดยศึกษาจากข้อมูลภาคตัดขวางกับข้อมูลอนุกรมเวลาเข้าด้วยกัน ซึ่งเป็นข้อมูลรายปีตั้งแต่ปี 1971 ถึงปี 1993 ของประเทศ OECD จำนวน 19 ประเทศ ครอบคลุม 25 ประเภทอุตสาหกรรมในระดับ 2 หลัก (two-digit) เพื่อวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของการรวมกลุ่มทางการเงินของสหภาพ ยุโรป (European Monetary Union : EMU) ผลที่ได้คือ แม้ว่าการวิเคราะห์ข้อมูลระหว่างปี 1971 - 1993 จะแสดงให้เห็นว่า country - shock จะส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงของมูลค่าเพิ่มมวลรวมมากที่สุด แต่พบว่ามีความสำคัญลดลงเป็นลำดับเมื่อเปรียบเทียบกับผลกระทบที่ได้จาก general world shock อย่างไรก็ตามผลที่ได้ไม่ใช่ว่าทุกประเทศในกลุ่มตัวอย่างจะได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยภายนอกนี้เท่าเทียมกัน ดังนั้นการรวมกลุ่มโดยใช้เงินสกุลเดียวกันจะเกิดประโยชน์ต่อเมื่อประเทศที่รวมกลุ่มกันนั้นมีลักษณะ และได้รับผลกระทบจาก shock คล้ายคลึงกัน หากไม่เช่นนั้นแล้ว การมีข้อจำกัดทางด้านผลผลิต และราคาจะส่งผลให้อัตราแลกเปลี่ยนที่แท้จริง (real exchange rate) ปรับตัว ซึ่งความสูญเสียจะเกิดขึ้นมากหรือน้อยนั้นก็ขึ้นอยู่กับ ความสามารถในการปรับตัวของตลาดแรงงาน และลักษณะของ shock ที่เกิดขึ้น เพราะหากปัจจัยการผลิตไม่สามารถเคลื่อนย้ายได้ดีระหว่างประเทศที่มีการรวมกลุ่มหรือมีตลาดแรงงานมีความยืดหยุ่นต่ำ ผลกระทบของ shock ที่เกิดขึ้นจะรุนแรงเฉพาะในบางประเทศ ซึ่งจะทำให้การปรับตัวของประเทศดังกล่าวมีต้นทุนสูงจากการมีการว่างงานที่เพิ่มขึ้น และผลผลิตที่ตกต่ำ

นอกจากนี้ยังมีรายงานการศึกษาของ Simon Hall, Mark Walsh, and Anthony Yates (2000) เกี่ยวกับการคงที่ของราคาของหน่วยธุรกิจในสหราชอาณาจักร ซึ่งเป็นผลการสำรวจของ Bank of England ในปี 1995 จากสถานประกอบการจำนวน 654 แห่ง ซึ่งเป็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับการทบทวนราคาสินค้า และการปรับเปลี่ยนราคาในช่วงระยะเวลา 1 ปีก่อนรอบสำรวจ โดยพิจารณาเปรียบเทียบกับ 1) ขนาดของสถานประกอบการพิจารณาจากจำนวนพนักงานประจำ 2) ประเภทของสถานประกอบการ เช่นอยู่ในธุรกิจบริการ ธุรกิจการค้าปลีก หรืออุตสาหกรรม (manufacturing) เป็นต้น 3) จำนวนคู่แข่งในตลาด 4) สัดส่วนทางการตลาด และ 5) สัดส่วนของลูกค้าประจำ ซึ่งผลจากการสำรวจพบว่า ราคาจากสถานประกอบการที่สำรวจมีแนวโน้มคงที่ โดยสถานประกอบการส่วนใหญ่ร้อยละ 79 จะมีการพิจารณาทบทวนราคาสินค้าตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ (Time - dependent pricing) เช่น พิจารณารายเดือน รายไตรมาส หรือรายปี มากกว่าที่จะพิจารณาตามสถานการณ์ทางการตลาดที่เกิดขึ้น (state - dependent pricing) โดยที่สถานประกอบการประมาณร้อยละ 28 มีการทบทวนราคาเพียงปีละครั้ง อย่างไรก็ตาม สถานประกอบการจะดำเนินการปรับเปลี่ยนราคาน้อยกว่าการพิจารณาทบทวน นั่นคือจากการสำรวจพบว่าร้อยละ 55 ของสถานประกอบการที่ทำการสำรวจ จะมีการพิจารณาทบทวนราคามากกว่าปีละครั้ง แต่มีสถานประกอบการน้อยกว่าร้อยละ 50 ที่เปลี่ยนแปลงราคามากกว่าปีละครั้ง ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า ต้นทุนหน่วยสุดท้ายในการเปลี่ยนแปลงราคามากกว่าต้นทุนในการรักษาระดับราคาเดิมไว้ นอกจากนี้ผลจากการสำรวจยังพบว่า สถานประกอบการที่มีลักษณะคือ 1) มีคู่แข่งทางการตลาดมาก 2) เป็นองค์กรขนาดใหญ่ และ 3) มีสัดส่วนของลูกค้าประจำน้อย จะมีการทบทวนราคา และปรับเปลี่ยนราคาบ่อยครั้งกว่าสถานประกอบการที่มีลักษณะตรงข้ามดังกล่าว ในการสำรวจนี้ยังได้สอบถามถึงการตอบสนองของหน่วยธุรกิจเมื่ออุปสงค์เพิ่มขึ้นอย่างมาก (demand booms) ที่เป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเพียงชั่วคราว ผลที่ได้คือ มีสถานประกอบการจำนวนเพียง 75 แห่ง หรือร้อยละ 11.5 เลือกที่จะเพิ่มราคา ร้อยละ 7.8 เลือกปรับทางด้านกำลังการผลิต ทั้งนี้ส่วนใหญ่คือร้อยละ 62.4 และ 12.23 เลือกที่จะเพิ่มเวลาการทำงาน และเพิ่มจำนวนแรงงาน ซึ่งผลจากการสำรวจนี้สอดคล้องกับผลการสำรวจของ Haskel et al. (1995) ที่สถานประกอบการมีการตอบสนองต่อการเพิ่มขึ้นของอุปสงค์ โดยการเปลี่ยนแปลงด้านราคาร้อยละ 7 โดยสถานประกอบการส่วนใหญ่ร้อยละ 42 เลือกที่จะปรับเพิ่มจำนวนแรงงานเช่นเดียวกัน

3.2.2 งานวิจัยถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นเมื่อเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540 ของประเทศไทย

มีผู้ทำการศึกษาผลของวิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในปี 2540 ซึ่งกระทบต่อแรงงาน โดยมีรายงานของ **สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2541)** ที่ได้ทำการสำรวจภาวะการทำงานของประชากรเกี่ยวกับการมีงานทำ และการว่างงานในประเทศ ในการสำรวจรอบที่ 4 เดือน พฤศจิกายน ประจำปี พ.ศ. 2541 โดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบ Stratified Two-Stage Sampling ของประชากรในทุกจังหวัด มีจำนวนครัวเรือนที่เป็นตัวอย่างทั้งสิ้นประมาณ 60,000 ครัวเรือน คิดเป็นจำนวนประชากรที่เป็นตัวอย่างทั้งสิ้นประมาณ 216,000 คน ผลจากการสำรวจพบว่า ประชากรไทยมีประมาณ 61.4 ล้านคน เป็นผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงาน 32.7 ล้านคน ประกอบด้วย ผู้มีงานทำ 31 ล้านคน หรือร้อยละ 94.7 ของกำลังแรงงานทั้งหมด ผู้ว่างงานมีประมาณ 1.5 ล้านคน หรือร้อยละ 4.5 ของแรงงานทั้งหมด ทั้งนี้เป็นผู้ว่างงานที่เคยทำงานมาก่อน³ และว่างงานในช่วงที่รัฐบาลประกาศเปลี่ยนแปลงระบบอัตราแลกเปลี่ยนในเดือนกรกฎาคม 2540 ซึ่งถือว่าเป็นช่วงที่เริ่มส่งผลกระทบของภาวะวิกฤตเศรษฐกิจอย่างชัดเจน จากผลการสำรวจมีผู้ที่เคยทำงานมาก่อนและว่างงานตั้งแต่ กรกฎาคม 2540 - สัปดาห์แห่งการสำรวจจำนวนประมาณ 970,000 คน คิดเป็นร้อยละ 64.67 ของจำนวนผู้ว่างงานรวมทั้งประเทศ หรือกว่าครึ่งหนึ่งของผู้ว่างงานที่สำรวจได้เป็นผู้ที่เคยมีงานทำมาก่อน และเกิดการว่างงานเนื่องจากวิกฤตเศรษฐกิจ นอกจากนี้จากการสำรวจยังพบว่าในจำนวนแรงงานที่มีงานทำจำนวน 31 ล้านคนนั้นเป็นผู้ที่มีรายได้ลดลงจำนวน 9.3 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 29 ของจำนวนแรงงานที่มีงานทำ

และในปีต่อมา **คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2542)** ได้มีการจัดทำรายงานความต้องการแรงงานและการขาดแคลนแรงงานขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการวางระบบฐานข้อมูลทางด้านแรงงานของประเทศ โดยการสำรวจข้อมูลจากสถานประกอบการจำนวน 5,000 แห่งทั่วประเทศ จำแนกประเภทตามมาตรฐานอุตสาหกรรมในหมวดใหญ่ ไม่รวมหมวดเกษตรและหน่วยงานราชการ และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ผ่านตารางปัจจัยการผลิต - ผลผลิต (Input - Output Table) เพื่อหาระดับการจ้างงานที่ถูกกำหนดจากความสัมพันธ์ทางการผลิต ในระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว พบว่าจากการเกิดภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจในปี 2539 - 2540 ได้ส่งกระทบถึงแนวโน้มของความต้องการแรงงานของประเทศไทยในช่วงปี 2540 -2545 โดยทำให้เกิดการลดลงของการผลิตสินค้าและบริการ ส่งผลให้ความต้องการแรงงานชะลอตัว

³ ผู้ว่างงานที่เคยทำงานมาก่อน หมายถึง ผู้ที่ต้องออกจากงานเนื่องจากธุรกิจปิดกิจการ การลดคนงานของกิจการต่าง ๆ ผู้ที่ออกจากงานเนื่องจากถูกลดค่าจ้าง สวัสดิการ ไม่พอใจค่าตอบแทน และผู้ที่ว่างงานจากสาเหตุที่ไม่ใช่การออกจากงาน เช่น การว่างงานเนื่องจากการรอนาน หรือไม่มีกรจ้างงาน เมื่อโครงการสิ้นสุด

และ/หรือมีการเลิกจ้างงาน จากผลการวิเคราะห์พบว่าภาวะวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540 ดังกล่าว ได้ทำให้แนวโน้มความต้องการแรงงานภาคนอกเกษตรชะลอลงเทียบกับแนวโน้มในภาวะปกติ ตลอดช่วงปี 2540 - 2545 โดยมีความต้องการแรงงานโดยรวมในปี 2540 เท่ากับ 290,000 คน ภายใต้ภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ เปรียบเทียบกับความต้องการแรงงานจำนวน 1,260,000 คน เมื่อประมาณการโดยไม่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจ หรือมีความต้องการแรงงานลดลงจำนวน 970,000 คน ทั้งนี้การประมาณการจ้างงานในปี 2541 – 2545 พบว่ามีความต้องการแรงงานภายใต้ภาวะวิกฤตเศรษฐกิจลดลงเกินหนึ่งล้านคนตลอดช่วงเวลาเมื่อเปรียบเทียบกับภาวะปกติ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3.1 สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยภายนอก
อย่างรุนแรง

ผู้วิจัย	งานวิจัย	ผลการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัว
Georoski (1992)	ศึกษาการตอบสนองของราคาเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านต้นทุนและ อุปสงค์อย่างรุนแรง	<ul style="list-style-type: none"> ● ราคาปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้าน ต้นทุนแต่ไม่ปรับตัวเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านอุปสงค์ ● การเปลี่ยนแปลงทางด้านต้นทุนวัตถุดิบและเชื้อเพลิงส่งผลให้ราคามีการเปลี่ยนแปลงมากกว่าต้นทุนทางด้านแรงงาน
Haskel, Kersley and Martin(1997)	ศึกษาการตอบสนองของอุตสาหกรรมเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงของอุปสงค์อย่างรุนแรง	<ul style="list-style-type: none"> ● เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงของอุปสงค์อย่าง รุนแรงทั้งทางด้านบวกและลบ แนวทางแรก ที่สถานประกอบการเลือกปรับตัวเพื่อตอบสนองมากที่สุดคือการปรับทางด้านการจ้างงาน และชั่วโมงการทำงาน โดยมีสถานประกอบการเพียงน้อยรายที่ตอบสนองโดยการปรับทางด้านราคา ● ผลจากการมีสภาพแรงงานจะมีอิทธิพลในการกำหนดให้สถานประกอบการเลือกปรับทางด้านชั่วโมงการทำงานมากกว่าการปรับทางด้านการจ้างงาน
Michale, Stephen and Ralf (1999)	ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมูลค่าเพิ่มมวลรวมกับการเกิดการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยภายนอกที่ต่างชนิดกันของประเทศในกลุ่ม OECD	<ul style="list-style-type: none"> ● การเกิด general world shock ส่งผลต่อมูลค่าเพิ่มมวลรวมมากที่สุด ● หากประเทศใดมีตลาดแรงงานที่ปรับตัวได้ดีจะสามารถลดความรุนแรงของ shock ที่เกิด ขึ้นลงได้

Simon, Mark and Anthony (2000)	ศึกษาการมีราคาคงที่ของหน่วยธุรกิจในสหราชอาณาจักร	<ul style="list-style-type: none"> ● หากเกิดการเพิ่มขึ้นของอุปสงค์อย่างรวดเร็ว (demand boom) สถานประกอบการส่วนใหญ่เลือกที่จะเพิ่มเวลาทำงาน และจำนวนชั่วโมงการทำงานเป็นหลัก
สำนักงานสถิติแห่งชาติ	ผลของวิกฤตเศรษฐกิจต่อภาวะการทำงานของประชากร	<ul style="list-style-type: none"> ● เมื่อเกิดวิกฤตเศรษฐกิจมีผู้ว่างงานร้อยละ 4.5 ของจำนวนแรงงานรวมของประเทศและกว่าครึ่งหนึ่งของผู้ว่างงานมีสาเหตุมาจากวิกฤตเศรษฐกิจ
คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	รายงานความต้องการแรงงานและการขาดแคลนแรงงาน	<ul style="list-style-type: none"> ● วิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540 ส่งผลให้ผลผลิต สินค้าและบริการลดลง ส่งผลให้ความต้องการแรงงานชะลอลงด้วย และเกิดการเลิกจ้างแรงงานอีกบางส่วน และผลประมาณการความต้องการแรงงานในช่วงปี 2540-2545 เมื่อเกิดวิกฤตเศรษฐกิจเปรียบเทียบกับภาวะปกติพบว่าระบบมีความต้องการแรงงานลดลงกว่าหนึ่งล้านคนตลอดช่วงเวลาดังกล่าว

บทที่ 4

วิธีการศึกษา

ในการศึกษาการปรับตัวของอุตสาหกรรมภายใต้การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงนั้น จะทำการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรง โดยมีขั้นตอนในการศึกษา 2 ส่วน คือ

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ที่ใช้ในการศึกษาได้มาจากการสำรวจอุตสาหกรรมจากโรงงานอุตสาหกรรมที่ตอบแบบสอบถาม (ตามรายละเอียดในภาคผนวก ก) ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลจากสถานประกอบการอุตสาหกรรมที่มีสถานที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล โดยมีระเบียบวิธีการสุ่มตัวอย่างดังนี้

4.1.1 การกำหนดกรอบของประชากรที่จะศึกษา

ในการศึกษาได้กำหนดกลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาจากสถานประกอบการที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 10 คนขึ้นไป เฉพาะในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ได้แก่ นนทบุรี ปทุมธานี สมุทรปราการ นครปฐม และสมุทรสาคร ซึ่งมีสถานประกอบการในเขตกรุงเทพมหานครจำนวน 17,375 แห่ง และสถานประกอบการในเขตปริมณฑลจำนวน 8,168 แห่ง¹ รวมจำนวนสถานประกอบการที่เป็นกลุ่มประชากรทั้งสิ้น 25,543 แห่ง

---

¹ ข้อมูลจากกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม

4.1.2 การกำหนดขนาดตัวอย่าง

1. กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากสูตรการคัดเลือกจำนวนตัวอย่างของ Yamane (1970)² ซึ่งมีหลักการคำนวณ ดังนี้

$$n = \frac{1}{\frac{4e^2}{Z^2} + \frac{1}{N}}$$

โดยที่ n คือขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

e คือค่าความผิดพลาดที่ต้องควบคุม

Z คือค่าคะแนนมาตรฐานจากตารางสถิติจากการกำหนดระดับความเชื่อมั่น

N คือจำนวนสถานประกอบการทั้งหมดที่อยู่ในกรอบการเป็นประชากร

โดยการศึกษาครั้งนี้จะกำหนดให้มีความผิดพลาดในการสุรปลผลไม่เกินร้อยละ 10 ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 (ซึ่งมีค่าคะแนนมาตรฐาน Z เท่ากับ 1.96) สำหรับจำนวนสถานประกอบการอุตสาหกรรมที่อยู่ในขอบข่ายการสำรวจในที่นี้มีจำนวน 25,543 แห่ง สามารถคำนวณขนาดตัวอย่างตามสูตรดังกล่าวได้จำนวนขนาดตัวอย่างทั้งสิ้น 96 ตัวอย่าง

2. การกำหนดขนาดตัวอย่างแต่ละพื้นที่

ในการคัดเลือกตัวอย่างใน 2 พื้นที่คือเขตกรุงเทพมหานคร และเขตปริมณฑลโดยกำหนดขนาดตัวอย่างของกลุ่มย่อยเป็นสัดส่วนกับประชากรในกลุ่มย่อยนั้น ซึ่งสามารถคำนวณได้จากสูตร

$$n_i = \frac{N_i n}{N}$$

โดยที่ N_i คือขนาดของสถานประกอบการในกลุ่มย่อยที่ i

N คือจำนวนสถานประกอบการทั้งหมดที่อยู่ในกรอบการเป็นประชากร

n คือจำนวนสถานประกอบการที่เป็นขนาดตัวอย่างทั้งหมด

n_i คือจำนวนตัวอย่างของแต่ละพื้นที่

² ประคอง กรรณสูตร, สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์, หน้า 10-11

เมื่อคำนวณจากสูตรดังกล่าวได้ตัวอย่างที่ใช้ในการสำรวจ ประกอบด้วยจำนวน ตัวอย่างของสถานประกอบการในเขตกรุงเทพมหานครจำนวน 65 แห่ง และเป็นสถานประกอบการในเขตปริมณฑลอีก 31 แห่ง

3. การสุ่มเลือกสถานประกอบการ

ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อการสำรวจในครั้งนี้ ได้ข้อมูลสถานประกอบการ จากสำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม ดำเนินการสุ่มตัวอย่างแบบหลาย ขั้นตอน (Multi - Stage Random Sampling) ดังนี้

- ขั้นที่ 1 จัดกลุ่มสถานประกอบการจำแนกตามพื้นที่ที่เป็นเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล
- ขั้นที่ 2 ในแต่ละพื้นที่เรียงลำดับสถานประกอบการตามหมวดย่อย หากหมวดย่อย เดียวกันจะเรียงตามหมายเลขทะเบียนโรงงาน
- ขั้นที่ 3 สุ่มเลือกสถานประกอบการจากรายชื่อที่ได้ โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random)

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากข้อจำกัดทางด้านเวลาและงบประมาณ และเพื่อให้ข้อมูลที่ ได้ไม่มีความแตกต่างกันมาก และสามารถนำไปใช้ในการวิเคราะห์ผลได้ จึงได้เลือกเฉพาะ

1) อุตสาหกรรมที่ได้รับผลกระทบอย่างมากจากการเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในครั้งนี้ โดยพิจารณาจากอัตราเติบโตของดัชนีอุตสาหกรรมไทย (ตารางที่ 1.2) ในปี พ.ศ. 2541 ซึ่งมีการหดตัวมากกว่าร้อยละ 30 เมื่อเปรียบเทียบกับปี พ.ศ. 2540 ซึ่งได้แก่หมวดวัสดุก่อสร้าง หมวดเหล็กและผลิตภัณฑ์เหล็ก และหมวดยานยนต์และอุปกรณ์ขนส่ง

และ 2) อุตสาหกรรมที่ไม่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจในระดับมหภาค ซึ่งมีการขยายตัวของดัชนีอุตสาหกรรมในปี พ.ศ. 2541 และเป็นสาขาที่มีสัดส่วนเป็นสัดส่วนค่อนข้างสูง เมื่อเปรียบเทียบกับมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ ซึ่งได้แก่ หมวดอาหาร หมวดเครื่องดื่ม และหมวดสิ่งทอ

และเนื่องจากสถานประกอบการบางส่วนได้เลิกกิจการไป หรือในกรณีที่ไม่ได้รับข้อมูลจากสถานประกอบการที่ตกเป็นตัวอย่าง จะใช้ข้อสำรวจที่ได้เตรียมไว้แทน

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

4.2.1 การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

เป็นการอธิบายถึงลักษณะทั่วไปของสถานประกอบการที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เช่น จำนวนแรงงาน ทุนจดทะเบียน สัดส่วนต้นทุน เป็นต้น โดยใช้ค่าสถิติอย่างง่ายในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าร้อยละ (Percentage) ในการอธิบาย

4.2.2 วิเคราะห์ปัจจัยที่กำหนดการตอบสนองของอุตสาหกรรม

การวิเคราะห์ผล สามารถดำเนินการได้จากการนำข้อมูลที่สำรวจได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์ในเชิงปริมาณด้วยวิธีการทางเศรษฐมิติ โดยใช้แบบจำลองมัลติโนเมียลโลจิสติก (Multinomial Logit Model) ซึ่งเป็นแบบจำลองที่ใช้วิเคราะห์ตัวแปรตามที่มีลักษณะเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ (Model of Qualitative Choice) เมื่อต้องตัดสินใจในทางเลือกมากกว่า 2 ทางเลือก ซึ่งเป็นแบบจำลองที่ใช้ในงานศึกษาวิจัยของ Haskel et al. (1995) สำหรับการศึกษาในครั้งนี้ได้กำหนดทางเลือกในการปรับตัว 7 ทางเลือกได้แก่ 1) ไม่ปรับตัว 2) การปรับราคา 3) ปรับจำนวนแรงงาน 4) ปรับชั่วโมงทำงาน 5) ปรับค่าจ้าง 6) ปรับปริมาณการผลิต และ 7) อื่นๆ ผลการศึกษาจะให้ค่าความน่าจะเป็นของการเลือกตัดสินใจในทางเลือกใดทางเลือกหนึ่ง เมื่อเปรียบเทียบกับทางเลือกอื่นๆ และใช้การประมาณค่าพารามิเตอร์โดยวิธีภาวะน่าจะเป็นสูงสุด (Maximum Likelihood Estimation)

4.2.3 แบบจำลองที่ใช้ในการประมาณค่า

แบบจำลองโลจิสต์ (Logit Model) เป็นแบบจำลองที่ประยุกต์มาจาก Logistic function ซึ่งมีลักษณะการกระจายแบนกว่าการกระจายแบบปกติ (Normal distribution) ซึ่งแบบจำลองโลจิสต์ จะแก้ปัญหาค่าตัวแปรด้านซ้ายมือที่ประมาณได้มีค่าอยู่นอกช่วง 0 กับ 1 ซึ่งมักพบจากแบบจำลอง Linear Probability Model ซึ่งเป็นแบบจำลองที่ใช้ประมาณค่าจากวิธีสมการถดถอย (regression) ทั่วไป³

แบบจำลองโลจิสต์ (Logit Model) แสดงความน่าจะเป็นในการเกิดทางเลือกต่างๆ มีลักษณะดังสมการ (4.1)

$$\begin{aligned} \text{Prob (ในการเกิดเหตุการณ์ } j) &= \text{Prob } (Y_j) \text{ สำหรับ } j = 0, 1 & (4.1) \\ &= F(\text{ตัวแปรที่มีอิทธิพลในการกำหนดการเกิดเหตุการณ์}) \end{aligned}$$

$$F(x, \beta) = \beta'x$$

$$P(Y_i = 1) = \frac{e^{\beta'x}}{1 + e^{\beta'x}} \quad (4.2)$$

$$\text{และ } P(Y_i = 0) = 1 - \frac{e^{\beta'x}}{1 + e^{\beta'x}}$$

ดังนั้น สำหรับการประมาณค่าในขั้นแรกจะได้ค่า β' นำไปแทนเพื่อหาค่าความน่าจะเป็นของการเกิดเหตุการณ์ต่างๆ ต่อไป

สำหรับการประมาณค่าแบบจำลองโลจิสต์จากสมการที่ (4.2) ได้ว่า

$$\frac{P(Y_i = 1)}{P(Y_i = 0)} = e^{\beta'x} \quad (4.3)$$

เมื่อใส่ค่า $\ln$ ทั้งสองข้างจะได้

$$\ln \frac{P(Y_i = 1)}{P(Y_i = 0)} = \beta'x \quad (4.4)$$

สำหรับแบบจำลองมัลติโนเมียลโลจิสต์⁴ (Multinomial Logit Model) มีหลักการเดียวกันกับ แบบจำลองโลจิสต์แบบสองทางเลือก (Binary Choice Logit Model) โดยสมการมีลักษณะคือ

³ ชัยวุฒิ อัครวิภูกุล, การวิเคราะห์การยอมโดยใช้แบบจำลองทางเศรษฐกิจในประเทศไทย, ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁴ ดู Greene W. (2000)

$$P(Y_i = j) = \frac{e^{\beta_j' x_i}}{1 + \sum_{k=0}^J e^{\beta_k' x_i}} \quad \text{สำหรับ } j = 1, 2, 3, \dots, J,$$

$$P(Y_i = 0) = \frac{1}{1 + \sum_{k=0}^J e^{\beta_k' x_i}} \quad 4.5$$

สำหรับการประมาณค่าแบบจำลองโลจิสติกจากสมการที่ (4.5) เช่นเดียวกันกับกรณีของแบบจำลองโลจิสติก ซึ่งคือ

$$\ln \frac{P_{ij}}{P_{i0}} = \beta_j' x_i \quad 4.6$$

และ

$$\ln \frac{P_{ij}}{P_{ik}} = x_i' (\beta_j - \beta_k)$$

กำหนดให้การตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงปัจจัยภายนอกอย่างรุนแรงขึ้นอยู่กับปัจจัยพื้นฐานของสถานประกอบการ ด้านขนาดของสถานประกอบการ จำนวนแรงงาน สัดส่วนต้นทุน และสัดส่วนผลผลิตที่ส่งออกจำหน่ายต่างประเทศ โดยเขียนอยู่ในรูปสมการทั่วไป (General form) ดังแสดงไว้ในสมการ (4.7) อย่างไรก็ตาม เนื่องจากจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิเคราะห์มีจำนวนน้อยจึงได้ปรับปรุงข้อมูลให้ทางเลือกที่ใช้ในการปรับตัวมี 4 ทางเลือก คือ 1) เลือกปรับทางด้านจำนวนแรงงาน 2) ปรับทางด้านชั่วโมงทำงาน 3) ปรับทางด้านผลผลิต และ 4) เลือกปรับตัวด้านอื่นๆ⁵

$$Z_{ij} = \ln \frac{P_{ij}}{P_{ik}} \quad (4.7)$$

$$Z_{ij} = \beta_{1j} Cap_{ij} + \beta_{2j} Tperp_{ij} + \beta_{3j} Union_{ij} + \beta_{4j} Lcost_{ij} + \beta_{5j} Kcost_{ij} + \beta_{6j} Mcost_{ij} + \beta_{7j} Incost_{ij} + \beta_{8j} Insell_{ij} + \beta_{9j} Code_{ij}$$

กรณี $j = 1$ เมื่อสถานประกอบการเลือกทางการปรับทางด้านจำนวนแรงงาน
 $j = 2$ เมื่อสถานประกอบการเลือกทางการปรับทางด้านชั่วโมงการทำงาน
 $j = 3$ เมื่อสถานประกอบการเลือกทางการปรับทางด้านผลผลิต
 $j = 0$ เมื่อสถานประกอบการเลือกทางการปรับทางด้านอื่นๆ

⁵ การปรับตัวด้านอื่นๆ ได้แก่ปรับด้านราคา ด้านค่าแรง การส่งเสริมการตลาด เป็นต้น

โดยที่	Z_{ij}	คือ ฟังก์ชันของปัจจัยที่มีอิทธิพลในการกำหนดการตอบสนองของอุตสาหกรรม i ต่อทางเลือก j
	Cap_{ij}	คือ ทุนจดทะเบียนของสถานประกอบการ = 1 ถ้าตัวอย่างที่ i เลือกทางเลือก j มีทุนจดทะเบียนต่ำกว่า 10 ล้านบาท = 0 ถ้าตัวอย่างที่ i เลือกทางเลือก j มีทุนจดทะเบียนเกิน 10 ล้านบาท
	$Tperp_{ij}$	คือ จำนวนแรงงานชั่วคราวต่อแรงงานประจำของตัวอย่าง i ที่เลือกทางเลือก j
	$Union_{ij}$	คือ การรวมตัวของแรงงานอย่างเข้มแข็งหรือการมีสหภาพแรงงาน = 1 ถ้าตัวอย่างที่ i มีการรวมตัวของแรงงานและเลือกทางเลือก j = 0 ถ้าตัวอย่างที่ i ไม่มีการรวมตัวของแรงงานและเลือกทางเลือก j
	$Lcost_{ij}$	คือ สัดส่วนของต้นทุนแรงงานต่อต้นทุนทั้งหมดของตัวอย่างที่ i ที่เลือกทางเลือก j
	$Kcost_{ij}$	คือ สัดส่วนของต้นทุนเครื่องจักรต่อต้นทุนทั้งหมดของตัวอย่างที่ i ที่เลือกทางเลือก j
	$Incost_{ij}$	คือ สัดส่วนของต้นทุนจากต่างประเทศต่อต้นทุนทั้งหมดของตัวอย่างที่ i ที่เลือกทางเลือก j
	$Insell_{ij}$	คือ สัดส่วนของผลผลิตที่ส่งขายต่างประเทศต่อผลผลิตรวมของตัวอย่างที่ i ที่เลือกทางเลือก j
	$Code_{ij}$	คือ ประเภทของอุตสาหกรรม = 1 ถ้าตัวอย่างที่ i เป็นอุตสาหกรรมหมวดวัสดุก่อสร้าง หมวดเหล็กและผลิตภัณฑ์เหล็ก และหมวดยานยนต์และอุปกรณ์ขนส่งที่เลือกทางเลือก j ซึ่งเป็นหมวดที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตอย่างรุนแรงคือมีการปรับตัวของดัชนีผลผลิตอุตสาหกรรมในปี พ.ศ. 2541 ลดลงกว่าร้อยละ 30 ในทุกหมวดอุตสาหกรรม = 0 ถ้าตัวอย่างที่ i เป็นอุตสาหกรรมหมวดอาหาร หมวดเครื่องดื่ม และหมวดสิ่งทอที่เลือกทางเลือก j ซึ่งเป็นหมวดที่ยังมีการเติบโตของดัชนีผลผลิตอุตสาหกรรมในปี พ.ศ. 2541

4.2.3 การประมาณค่าพารามิเตอร์

ในการประมาณค่าพารามิเตอร์ของแบบจำลองมัลติโนเมียลโลจิสติกจะใช้ภาวะความน่าจะเป็นสูงสุด (Maximum Likelihood Estimation) เนื่องจากสามารถให้ค่าประมาณของความน่าจะเป็นอยู่ในช่วง (0, 1) และสามารถแก้ปัญหาความแปรปรวนไม่คงที่ (Heteroscedastic) ได้โดยมีรายละเอียดดังนี้

จากสมการที่ (4.5)

$$P_{ij} = \frac{e^{\beta_j X_i}}{1 + \sum_{k=0}^J e^{\beta_k X_i}} \quad \text{สำหรับ } j = 0, 1, 2, \text{ และ } 3$$

จากสมการข้างต้น x_i เป็นเวกเตอร์ขนาด $(m \times 1)$ ของตัวแปรอธิบายของสถานประกอบการที่ i

β_j เป็นเวกเตอร์ขนาด $(1 \times m)$ ของพารามิเตอร์ของทางเลือก j

β_k เป็นเวกเตอร์ขนาด $(1 \times m)$ ของพารามิเตอร์ของทางเลือก k

กำหนดให้ $I_{ij} = 1$ ถ้าสถานประกอบการ i เลือกทางเลือก j

และให้ $I_{ij} = 0$ ถ้าสถานประกอบการ i ไม่เลือกทางเลือก j

ดังนั้น Likelihood Function จะมีลักษณะดังนี้

$$\log L = \sum_{i=0}^3 \sum_{j=0}^3 I_{ij} P_{ij} \quad (4.8)$$

โดยที่มีจำนวนสถานประกอบการ n แห่งเป็นขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยกำหนดค่า $\beta_0 = 0$ เป็นกลุ่มอ้างอิง และทำการประมาณค่า m พารามิเตอร์สำหรับ 3 ทางเลือก

4.3 การคาดคะเนความสัมพันธ์ของตัวแปร

แบบจำลองปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตอบสนองของอุตสาหกรรมเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยภายนอกอย่างรุนแรง สามารถคาดคะเนความสัมพันธ์ของตัวแปรได้ดังนี้

$$Z_{ij} = F(Cap_{ij}, Tperp_{ij}, Union_{ij}, Lcost_{ij}, Kcost_{ij}, Incost_{ij}, Insell_{ij}, Code_{ij})$$

โดยสามารถอธิบายความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ได้คาดคะเนความสัมพันธ์ดังต่อไปนี้

ทุนจดทะเบียน (Cap)

ทุนจดทะเบียนของสถานประกอบการสามารถแสดงถึงขนาดของสถานประกอบการนั้นๆ อย่างไรก็ตามทุนจดทะเบียนอาจเป็นตัวกำหนดลักษณะในการตอบสนองในแต่ละแนวทางทั้งในแง่บวกและแง่ลบ สำหรับการศึกษาคั้งนี้ได้แบ่งทุนจดทะเบียนออกเป็น 2 ช่วงคือ

- สถานประกอบการที่มีทุนจดทะเบียนต่ำกว่า 10 ล้านบาท
- สถานประกอบการที่มีทุนจดทะเบียนมากกว่า 10 ล้านบาท

จำนวนแรงงานชั่วคราวต่อจำนวนแรงงานถาวร (Tperp)

เป็นปัจจัยที่แสดงถึงความสามารถในการปรับตัวทางด้านแรงงานของสถานประกอบการ หากสถานประกอบการใดมีสัดส่วนของจำนวนแรงงานชั่วคราวต่อจำนวนแรงงานถาวรมาก น่าจะเลือกตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยภายนอกโดยการปรับทางด้านกำลังงาน ก่อให้เกิดอิทธิพลในทางบวกต่อการตอบสนองในกรณีนี้ สำหรับการตอบสนองของอุตสาหกรรมโดยการเลือกปรับทางด้านอื่นที่ไม่ใช่การปรับทางด้านกำลังงานแล้ว ปัจจัยนี้อาจส่งผลได้ทั้งทางบวกและทางลบ

การรวมตัวของแรงงานอย่างเข้มแข็งหรือการมีสหภาพแรงงาน (union)

เป็นปัจจัยที่แสดงถึงข้อจำกัดในการปรับทางด้านแรงงาน หรือการปรับทางด้านชั่วโมงการทำงานของแรงงานในสถานประกอบการ เนื่องจากแรงงานมีอำนาจในการต่อรองกับผู้บริหารจากการรวมตัวกันหรือการมีสหภาพ ดังนั้นปัจจัยนี้จึงส่งอิทธิพลในทางลบต่อการปรับทางด้าน

แรงงาน หรือการปรับตัวทางด้านชั่วโมงทำงาน สำหรับการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงจาก ปัจจัยภายนอกอย่างรุนแรงโดยการปรับทางด้านอื่น ๆ นั้น การมีสภาพแรงงานน่าจะส่งผลใน ทางบวกเนื่องจากสถานประกอบการอาจเลือกปรับทางด้านอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับแรงงาน

สัดส่วนต้นทุนของแรงงานต่อต้นทุนทั้งหมด (Lcost)

ต้นทุนด้านแรงงานเป็นส่วนประกอบหนึ่งที่สำคัญในการผลิตสินค้า อิทธิพลของ ต้นทุนแรงงานนี้อาจส่งผลเชิงบวกต่อการเลือกตอบสนองของสถานประกอบการในการเลือกปรับ ทางด้านแรงงาน หรือทางด้านชั่วโมงทำงาน เนื่องจากหากเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเข้มข้น สัดส่วนของต้นทุนแรงงานต่อต้นทุนทั้งหมดจะสูง หากสถานประกอบการได้รับผลกระทบเมื่อเกิด การเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยภายนอกอย่างรุนแรงแล้ว น่าจะเลือกการปรับทางด้านแรงงาน หรือ ปรับชั่วโมงทำงานเพื่อลดต้นทุนแรงงานซึ่งมีสัดส่วนที่สูงลง สำหรับการตอบสนองโดยการปรับ ทางด้านอื่น ๆ นั้น ปัจจัยนี้ น่าจะส่งผลทั้งทางบวกและลบในการลดต้นทุน

สัดส่วนต้นทุนของวัตถุดิบต่อต้นทุนทั้งหมด (Kcost)

ปัจจัยด้านต้นทุนเครื่องจักร เป็นส่วนประกอบที่แสดงให้เห็นถึงค่าใช้จ่ายของปัจจัย ทุนที่ใช้ในการผลิตสินค้า หากมีค่าใช้จ่ายในส่วนนี้มากอุตสาหกรรมนั้นจะเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้ ทุนเข้มข้น การส่งอิทธิพลต่อการเลือกตอบสนองของสถานประกอบการในทางเลือกต่างๆ กันนั้น น่าจะมีผลทั้งทางบวกและลบในทุกๆ แนวทางที่สถานประกอบการเลือกตอบสนอง

สัดส่วนต้นทุนนำเข้าสู่ต้นทุนทั้งหมด (Incost)

สัดส่วนของต้นทุนนำเข้าสู่ต้นทุนทั้งหมด คาดว่าน่าจะมีอิทธิพลในทางบวกต่อการ ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยภายนอกอย่างรุนแรงในทุกรูปแบบการปรับตัว เนื่องจากหากมีต้นทุนที่ต้องนำเข้ามา มากก็จะได้ รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัย ภายนอกมากด้วยดังนั้น จะส่งผลให้เกิดการปรับตัวในทุกทางเลือกเพิ่มขึ้นด้วย

สัดส่วนผลผลิตที่ส่งขายต่างประเทศต่อผลผลิตรวม (Insell)

ในขณะที่สัดส่วนต้นทุนนำเข้าต่อต้นทุนทั้งหมดส่งอิทธิพลในทางบวกต่อการปรับตัวในส่วนของสัดส่วนผลผลิตที่ส่งขายต่างประเทศต่อผลผลิตรวมน่าจะมีอิทธิพลในทางตรงข้ามคือในทางลบต่อการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยภายนอกในทุกรูปแบบการปรับตัว ทั้งนี้หากหน่วยธุรกิจมีสินค้าส่งออกในสัดส่วนที่สูงจะได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงน้อยกว่า เพราะมีตลาดรองรับสินค้าที่ผลิตนอกเหนือจากตลาดภายในประเทศ

ประเภทของอุตสาหกรรม (Code)

ปัจจัยนี้จะแสดงถึงประเภทของอุตสาหกรรม ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ประเภทของอุตสาหกรรมจะแสดงถึง ผลกระทบระดับมหภาคที่อุตสาหกรรมในหมวดต่างๆ ได้รับผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจในครั้งนี้ ซึ่งหมวดที่ได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงได้แก่หมวดวัสดุก่อสร้าง หมวดเหล็กและผลิตภัณฑ์เหล็ก และหมวดยานยนต์และอุปกรณ์ขนส่ง จึงคาดว่าตัวแปรประเภทของอุตสาหกรรมนี้น่าจะมีอิทธิพลในทางบวกต่อการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยภายนอกอย่างรุนแรงในทุกรูปแบบการปรับตัว

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

ผลการศึกษา

การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลในการกำหนดการปรับตัวของอุตสาหกรรมภายใต้การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงนั้น แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูล

- 5.1 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลพื้นฐานของสถานประกอบการกับการเลือกแนวทางในการตอบสนองการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยภายนอกอย่างรุนแรง
- 5.2 วิเคราะห์แบบจำลองมัลติโนเมียลโลจิสติก (Multinomial Logit Model) และแสดงผลการวิเคราะห์แบบจำลองปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกตอบสนองของอุตสาหกรรมในแนวทางต่างๆ เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยภายนอกอย่างรุนแรง

5.1 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการเลือกแนวทางในการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงกับข้อมูลของสถานประกอบการ

ผลการวิเคราะห์นี้ได้มาจากการสำรวจสถานประกอบการอุตสาหกรรม จากแบบสอบถามที่สามารถนำมาวิเคราะห์ผลได้จำนวน 92 ตัวอย่าง จำแนกเป็นสถานที่ตั้งอยู่เขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 64 แห่ง หรือร้อยละ 69.57 และตั้งอยู่ในเขตปริมณฑลจำนวน 28 แห่ง หรือร้อยละ 30.43 ของสถานประกอบการที่เป็นตัวอย่าง อยู่ใน 1) หมวดอาหารและเครื่องดื่มจำนวน 28 แห่ง หรือร้อยละ 30.43 ของสถานประกอบการตัวอย่าง 2) หมวดเหล็กและวัสดุก่อสร้างจำนวน 24 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 26.09 3) หมวดยานยนต์และอุปกรณ์มีสถานประกอบการที่ตอบแบบสอบถามจำนวน 19 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 20.65 และ 4) หมวดสิ่งทอจำนวน 21 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 22.83 ของสถานประกอบการที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งสามารถวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ของแนวทางแรกที่สถานประกอบการเลือกปรับตัวเพื่อตอบสนองต่อวิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นได้ตามข้อมูลพื้นฐานต่างๆ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 5.1 แสดงแนวทางแรกที่สถานประกอบการเลือกปรับตัวเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรง

แนวทางแรกในการปรับตัว	จำนวนสถานประกอบการ (โรงงาน)	ร้อยละ
ปรับจำนวนแรงงาน	28	30.43
ปรับจำนวนชั่วโมงทำงาน	23	25.00
ปรับทางด้านผลผลิต	27	29.35
ปรับด้านอื่นๆ	14	15.22
- ปรับราคา	7	7.61
- ปรับค่าจ้าง	4	4.35
รวม	92	100.0

ที่มา : จากการสำรวจ

จากตารางที่ 5.1 พบว่าเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยภายนอกอย่างรุนแรง เช่นในกรณีการเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2542 แนวทางแรกที่สถานประกอบการเลือกเพื่อปรับตัวตอบสนองต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นการปรับจำนวนแรงงานมากที่สุด มีจำนวนสถานประกอบการที่เลือกแนวทางนี้ 28 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 30.43 ของสถานประกอบการที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยมีการเลือกตอบสนองโดยการปรับทางด้านผลผลิตตามมาเป็นลำดับที่ 2 มีสถานประกอบการจำนวน 27 แห่งที่เลือกแนวทางนี้ คิดเป็นร้อยละ 29.35 แนวทางแรกที่สถานประกอบการเลือกปรับตัวเพื่อตอบสนองต่อวิกฤติที่เกิดขึ้นในลำดับ 3 คือการปรับทางด้านจำนวนชั่วโมงทำงานซึ่งมีจำนวน 23 แห่ง หรือคิดเป็นร้อยละ 25.0 ของสถานประกอบการที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ส่วนสถานประกอบการอีก 14 แห่ง หรือร้อยละ 15.22 เลือกปรับในแนวทางอื่นซึ่งได้แก่ปรับทางด้านราคา 7 แห่ง และปรับทางด้านค่าจ้างแรงงาน 4 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 7.61 และ 4.35 ตามลำดับ

ตารางที่ 5.2 แสดงแนวทางแรกที่สถานประกอบการเลือกปรับตัวเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงจำแนกตามทุนจดทะเบียน

แนวทางแรกในการปรับตัว	จำนวนสถานประกอบการ (โรงงาน)	ร้อยละ
ทุนจดทะเบียนต่ำกว่า 10 ล้านบาท	32	100.0
ปรับจำนวนแรงงาน	8	25.00
ปรับจำนวนชั่วโมงทำงาน	6	18.75
ปรับทางด้านผลผลิต	10	31.25
ปรับด้านอื่นๆ	8	25.00
- ปรับราคา	3	9.38
- ปรับค่าจ้าง	3	9.38
ทุนจดทะเบียนเกิน 10 ล้านบาท	60	100.0
ปรับจำนวนแรงงาน	20	33.33
ปรับจำนวนชั่วโมงทำงาน	17	28.33
ปรับทางด้านผลผลิต	17	28.33
ปรับด้านอื่นๆ	6	10.00
- ปรับราคา	4	6.67
- ปรับค่าจ้าง	1	1.67

ที่มา : จากการสำรวจ

จากตารางที่ 5.2 พบว่าจากผลการสำรวจมีสถานประกอบการที่มีทุนจดทะเบียนต่ำกว่า 10 ล้านบาทจำนวน 32 แห่งคิดเป็นร้อยละ 34.78 ของจำนวนสถานประกอบการที่ตอบแบบสำรวจทั้งหมดจำนวน 92 แห่ง ซึ่งสถานประกอบการเหล่านี้เลือกปรับทางด้านผลผลิตเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยภายนอกอย่างรุนแรงมากที่สุดมีจำนวน 10 แห่งหรือคิดเป็นร้อยละ 31.25 แนวทางที่สถานประกอบการเลือกปรับรองลงมา ได้แก่ การปรับทางด้านจำนวนแรงงาน และทางด้านอื่นๆ ในจำนวนเท่ากันคือแนวทางละ 8 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 25.00 สำหรับแนวทางที่เลือกปรับเป็นลำดับต่อมาคือการปรับชั่วโมงทำงานซึ่งมีจำนวน 6 แห่ง หรือคิดเป็นร้อยละ 18.75 ของสถานประกอบการที่มีทุนจดทะเบียนต่ำกว่า 10 ล้านบาท

ส่วนสถานประกอบการที่ตอบแบบสอบถามและมีจำนวนทุนจดทะเบียนมากกว่า 10 ล้านบาทมีจำนวนทั้งสิ้น 60 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 65.22 ของจำนวนสถานประกอบการที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง สถานประกอบการเหล่านี้เลือกแนวทางแรกในการตอบสนองวิกฤตโดยปรับทางด้านจำนวนแรงงานมากที่สุดจำนวน 20 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 33.33 ของจำนวนสถานประกอบการที่มีทุนจดทะเบียนสูงกว่า 10 ล้านบาท รองลงมามีสองแนวทางได้แก่ การปรับทางด้านจำนวนชั่วโมงทำงาน และการปรับทางด้านผลผลิต ซึ่งมีสถานประกอบการที่เลือกแนวทางดังกล่าวแนวทางละ 17 แห่ง หรือคิดเป็นร้อยละ 28.33 ส่วนการปรับทางด้านอื่นๆ มีสถานประกอบการจำนวน 6 แห่งที่เลือก หรือคิดเป็นร้อยละ 10 โดยในจำนวนนี้เลือกปรับทางด้านราคา 3 แห่ง และเลือกปรับทางด้านค่าจ้างแรงงาน 1 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 6.67 และ 1.67 ตามลำดับ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 5.3 แสดงแนวทางแรกที่สถานประกอบการเลือกปรับตัวเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงจำแนกตามจำนวนแรงงานประจำ

แนวทางแรกในการปรับตัว	จำนวนสถานประกอบการ (โรงงาน)	ร้อยละ
มีแรงงานประจำต่ำกว่า 100 คน	43	100.0
ปรับจำนวนแรงงาน	11	25.58
ปรับจำนวนชั่วโมงทำงาน	12	27.91
ปรับทางด้านผลผลิต	11	25.58
ปรับด้านอื่นๆ	9	20.93
- ปรับราคา	4	9.30
- ปรับค่าจ้าง	2	4.65
มีแรงงานประจำตั้งแต่ 100 ถึง 500 คน	30	100.0
ปรับจำนวนแรงงาน	13	43.33
ปรับจำนวนชั่วโมงทำงาน	6	20.00
ปรับทางด้านผลผลิต	8	26.67
ปรับด้านอื่นๆ	3	10.00
- ปรับราคา	1	3.33
- ปรับค่าจ้าง	2	6.67
มีแรงงานประจำตั้งแต่ 500 คนขึ้นไป	19	100.0
ปรับจำนวนแรงงาน	4	21.04
ปรับจำนวนชั่วโมงทำงาน	5	26.32
ปรับทางด้านผลผลิต	8	42.11
ปรับด้านอื่นๆ	2	10.53
- ปรับราคา	2	10.53
- ปรับค่าจ้าง	-	-

ที่มา : จากการสำรวจ

จากตารางที่ 5.3 พบว่าจากสถานประกอบการที่มีจำนวนแรงงานประจำต่ำกว่า 100 คนมีจำนวนทั้งสิ้น 43 แห่งคิดเป็นร้อยละ 46.74 ของจำนวนสถานประกอบการที่ตอบแบบสำรวจทั้งหมด ซึ่งสัดส่วนในการเลือกแนวทางการปรับตัวเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยภายนอกอย่างรุนแรงของสถานประกอบการในกลุ่มนี้ใกล้เคียงกันในทุกๆ แนวทาง ทั้งนี้มีการเลือกปรับทางด้านชั่วโมงการทำงานมากที่สุดมีจำนวน 12 แห่งหรือคิดเป็นร้อยละ 27.91 ในส่วนของสถานประกอบการที่มีจำนวนแรงงานประจำอยู่ระหว่าง 100 ถึง 500 คน มีจำนวนทั้งสิ้น 30 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 32.61 ของสถานประกอบการที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยเลือกปรับทางด้านจำนวนแรงงานมากที่สุดสูงถึงร้อยละ 43.33 หรือจำนวน 13 แห่งที่ได้เลือกแนวทางนี้ รองลงมาคือการปรับด้านผลผลิต และจำนวนชั่วโมงการทำงาน เป็นสัดส่วนร้อยละ 26.67 และ 20.00 ตามลำดับ สำหรับสถานประกอบการที่มีจำนวนแรงงานประจำมากกว่า 500 คนขึ้นไปในการสำรวจครั้งนี้มีจำนวนทั้งสิ้น 19 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 20.65 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด โดยสถานประกอบการในกลุ่มนี้ได้เลือกปรับทางด้านผลผลิตมากที่สุดเป็นสัดส่วนร้อยละ 42.11 หรือจำนวน 8 แห่ง และเลือกปรับทางด้านชั่วโมงการทำงาน และจำนวนแรงงานเป็นสัดส่วนรองลงมาคือร้อยละ 26.32 และ 21.04 ตามลำดับ

จากตารางที่ 5.4 สถานประกอบการตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามซึ่งสัดส่วนแรงงานชั่วคราวต่อแรงงานประจำต่ำกว่าร้อยละ 50 มีจำนวนทั้งสิ้น 64 แห่งคิดเป็นร้อยละ 69.57 ของจำนวนสถานประกอบการที่ตอบแบบสำรวจทั้งหมด ซึ่งสัดส่วนในการเลือกแนวทางการปรับตัวเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยภายนอกอย่างรุนแรงของสถานประกอบการในกลุ่มนี้เลือกปรับทางด้านการผลิตมากที่สุดจำนวน 20 แห่งคิดเป็นร้อยละ 31.25 โดยการปรับทางด้านจำนวนชั่วโมงการทำงาน และจำนวนแรงงานรองลงมาในสัดส่วนเดียวกันคือร้อยละ 25 หรือมีสถานประกอบการจำนวน 16 แห่งที่เลือกแนวทางสองแนวทางนี้ สำหรับสถานประกอบการที่มีสัดส่วนแรงงานชั่วคราวต่อแรงงานประจำตั้งแต่ร้อยละ 50 ขึ้นไป มีจำนวนทั้งสิ้น 28 แห่ง หรือร้อยละ 30.43 ของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งส่วนใหญ่จะเลือกปรับทางด้านจำนวนแรงงานสูงถึงร้อยละ 42.56 หรือสถานประกอบการจำนวน 12 แห่ง รองลงมาเป็นการปรับชั่วโมงการทำงานและผลผลิตซึ่งมีสัดส่วนเท่ากันคือร้อยละ 25.00 หรือมีสถานประกอบการจำนวน 7 แห่งที่เลือกแนวทางทั้งสอง

ตารางที่ 5.4 แสดงแนวทางแรกที่สถานประกอบการเลือกปรับตัวเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงจำแนกตามสัดส่วนแรงงานชั่วคราวต่อแรงงานประจำ

แนวทางแรกในการปรับตัว	สถานประกอบการที่มีสัดส่วนแรงงานชั่วคราว/แรงงานประจำน้อยกว่าร้อยละ 50		สถานประกอบการที่มีสัดส่วนแรงงานชั่วคราว/แรงงานประจำมากกว่าร้อยละ 50	
	โรงงาน	ร้อยละ	โรงงาน	ร้อยละ
ปรับจำนวนแรงงาน	16	25.00	12	42.56
ปรับจำนวนชั่วโมงทำงาน	16	25.00	7	25.00
ปรับทางด้านผลผลิต	20	31.25	7	25.00
ปรับด้านอื่นๆ	12	18.75	2	7.14
- ปรับราคา	7	10.94	-	-
- ปรับค่าจ้าง	3	4.67	1	3.57
รวม	64	100.0	28	100.0

ที่มา : จากการสำรวจ

จากตารางที่ 5.5 แสดงถึงการปรับตัวของสถานประกอบการที่มีการรวมตัวของแรงงานอย่างเข้มแข็ง หรือมีสหภาพแรงงาน กับสถานประกอบการที่ไม่มีการรวมตัวดังกล่าวพบว่า 68 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 73.91 ของจำนวนสถานประกอบการที่ตอบแบบสำรวจทั้งหมด ซึ่งสัดส่วนในการเลือกแนวทางการปรับตัวเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยภายนอกอย่างรุนแรงของสถานประกอบการในกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เลือกปรับทางด้านการผลิตมากที่สุดจำนวน 20 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 30.88 โดยมีการปรับทางด้านจำนวนแรงงาน และจำนวนชั่วโมงทำงาน รองลงมาในสัดส่วนร้อยละ 27.94 และ 23.53 ตามลำดับ

ตารางที่ 5.5 แสดงแนวทางแรกที่สถานประกอบการเลือกปรับตัวเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงจำแนกตามการมีสหภาพแรงงานของสถานประกอบการ

แนวทางแรกในการปรับตัว	สถานประกอบการที่ไม่มีการรวมตัวของแรงงาน		สถานประกอบการที่มีการรวมกลุ่มของแรงงานหรือมีสหภาพแรงงาน	
	โรงงาน	ร้อยละ	โรงงาน	ร้อยละ
ปรับจำนวนแรงงาน	19	27.94	9	37.50
ปรับจำนวนชั่วโมงทำงาน	16	23.53	7	29.17
ปรับทางด้านผลผลิต	21	30.88	6	25.00
ปรับด้านอื่นๆ	12	17.65	2	8.33
- ปรับราคา	7	10.29	2	8.33
- ปรับค่าจ้าง	3	4.41	-	-
รวม	68	100.0	28	100.0

ที่มา : จากการสำรวจ

สำหรับสถานประกอบการที่มีการรวมกลุ่มของแรงงานได้ตอบแบบสอบถามจำนวน 28 แห่ง หรือร้อยละ 30.43 ของจำนวนสถานประกอบการตัวอย่าง ซึ่งในกลุ่มนี้ได้เลือกการปรับจำนวนแรงงานเป็นแนวทางแรกเพื่อตอบสนองต่อวิกฤตเศรษฐกิจซึ่งมีสัดส่วนร้อยละ 37.50 หรือมีจำนวน 9 แห่ง และเลือกการปรับจำนวนชั่วโมงการทำงาน และปรับทางด้านผลผลิตเป็นลำดับต่อมา มีสัดส่วนร้อยละ 29.17 และ 25.00 ตามลำดับ ทั้งนี้ ผลการสำรวจที่แสดงให้เห็นว่าสถานประกอบการที่มีสหภาพแรงงานกลับเลือกปรับทางด้านแรงงานเป็นแนวทางแรก แทนการปรับทางด้านอื่นๆอาจเนื่องมาจากความไม่เข้มแข็งของสหภาพแรงงานของสถานประกอบการนั้นๆ หรือการมีข้อจำกัดจากการปรับในแนวทางอื่นๆ

ตารางที่ 5.6 แสดงแนวทางแรกที่สถานประกอบการเลือกปรับตัวเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงจำแนกตามสัดส่วนต้นทุนแรงงานต่อต้นทุนทั้งหมดของสถานประกอบการ

แนวทางแรกในการปรับตัว	สถานประกอบการที่มีสัดส่วนต้นทุนแรงงานต่อต้นทุนทั้งหมดน้อยกว่าร้อยละ 30		สถานประกอบการที่มีสัดส่วนต้นทุนแรงงานต่อต้นทุนทั้งหมดเกินกว่าร้อยละ 30	
	โรงงาน	ร้อยละ	โรงงาน	ร้อยละ
ปรับจำนวนแรงงาน	20	34.48	8	23.53
ปรับจำนวนชั่วโมงทำงาน	14	24.14	9	26.47
ปรับทางด้านผลผลิต	17	29.31	10	29.41
ปรับด้านอื่นๆ	7	12.07	7	20.59
- ปรับราคา	1	1.72	6	17.65
- ปรับค่าจ้าง	4	6.90	1	2.94
รวม	58	100.0	34	100.0

ที่มา : จากการสำรวจ

จากตารางที่ 5.6 ที่แสดงถึงสัดส่วนต้นทุนแรงงานต่อต้นทุนทั้งหมดซึ่งได้แบ่งตัวอย่างออกเป็นสองกลุ่ม กลุ่มแรกสถานประกอบการที่มีสัดส่วนต้นทุนแรงงานต่อต้นทุนทั้งหมดต่ำกว่าร้อยละ 30 มีสถานประกอบการที่ตอบแบบสอบถามจำนวน 58 แห่ง หรือร้อยละ 63.04 ในกลุ่มนี้เลือกแนวทางแรกที่ตอบสนองต่อวิกฤตเศรษฐกิจโดยปรับทางด้านจำนวนแรงงานทั้งสิ้น 20 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 34.48 โดยเลือกปรับทางด้านผลผลิต และจำนวนชั่วโมงการทำงาน รองลงมาเป็นสัดส่วนร้อยละ 29.31 และ 24.14 ตามลำดับ ส่วนสถานประกอบการที่มีสัดส่วนแรงงานต่อต้นทุนทั้งหมดเกินกว่าร้อยละ 30 มีจำนวน 34 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 36.96 ของสถานประกอบการที่เป็นตัวอย่างทั้งหมด ซึ่งสัดส่วนของการเลือกแนวทางแรกที่ใช้ตอบสนองต่อวิกฤตในกลุ่มนี้ใกล้เคียงกันในทุกแนวทาง ทั้งนี้มีการปรับทางด้านผลผลิตมากที่สุดจำนวน 10 แห่ง หรือ

ร้อยละ 29.41 และเลือกปรับทางด้านจำนวนชั่วโมงการทำงาน และจำนวนแรงงาน เป็นลำดับรองลงมา

ตารางที่ 5.7 แสดงแนวทางแรกที่สถานประกอบการเลือกปรับตัวเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงจำแนกตามสัดส่วนต้นทุนวัตถุดิบต่อต้นทุนทั้งหมดของสถานประกอบการ

แนวทางแรกในการปรับตัว	สถานประกอบการที่มีสัดส่วนต้นทุนวัตถุดิบต่อต้นทุนทั้งหมดน้อยกว่าร้อยละ 50		สถานประกอบการที่มีสัดส่วนต้นทุนวัตถุดิบต่อต้นทุนทั้งหมดเกินกว่าร้อยละ 50	
	โรงงาน	ร้อยละ	โรงงาน	ร้อยละ
ปรับจำนวนแรงงาน	12	27.90	16	32.65
ปรับจำนวนชั่วโมงทำงาน	10	23.26	13	26.53
ปรับทางด้านผลผลิต	14	32.56	13	26.53
ปรับด้านอื่นๆ	7	16.28	7	14.29
- ปรับราคา	5	11.63	2	4.08
- ปรับค่าจ้าง	1	2.33	3	6.12
รวม	43	100.0	49	100.0

ที่มา : จากการสำรวจ

จากตารางที่ 5.7 ที่แสดงถึงสัดส่วนต้นทุนวัตถุดิบต่อต้นทุนทั้งหมดซึ่งได้แบ่งตัวอย่างออกเป็นสองกลุ่ม กลุ่มแรกคือสถานประกอบการที่มีสัดส่วนต้นทุนวัตถุดิบต่อต้นทุนทั้งหมดต่ำกว่าร้อยละ 50 ซึ่งมีสถานประกอบการจำนวน 43 แห่งอยู่ในกลุ่มนี้ หรือคิดเป็นร้อยละ 46.74 การเลือกแนวทางแรกที่ตอบสนองต่อวิกฤตเศรษฐกิจสำหรับกลุ่มสถานประกอบการที่มีสัดส่วนต้นทุนวัตถุดิบต่ำกว่าร้อยละ 50 เลือกที่จะปรับทางด้านผลผลิตมากที่สุดจำนวนทั้งสิ้น 14 แห่งคิดเป็นร้อยละ 32.56 โดยเลือกที่จะปรับทางด้านจำนวนแรงงาน และจำนวนชั่วโมงการทำงานรองลงมาเป็นสัดส่วนร้อยละ 27.90 และ 23.26 ตามลำดับ ส่วนสถานประกอบการที่มีสัดส่วนต้นทุนวัตถุดิบต่อต้นทุนทั้งหมดเกินกว่าร้อยละ 50 มีจำนวน 49 แห่ง คิดเป็นร้อยละ

53.26 ของสถานประกอบที่เป็นตัวอย่างทั้งหมด สถานประกอบการในกลุ่มนี้เลือกแนวทางแรกที่ใช้ตอบสนองต่อวิกฤตโดยการปรับจำนวนแรงงานมากที่สุดทั้งสิ้น 16 แห่ง หรือร้อยละ 32.65 และเลือกปรับทางด้านจำนวนชั่วโมงการทำงาน และจำนวนแรงงาน เป็นสัดส่วนที่เท่ากันเป็นลำดับรองลงมาคิดเป็นร้อยละ 26.53 หรือมีสถานประกอบการที่เลือกแนวทางทั้งสองนี้จำนวนแนวทางละ 13 แห่ง ซึ่งผลจากตารางแสดงให้เห็นว่าต้นทุนของสถานประกอบการส่วนใหญ่เป็นค่าใช้จ่ายในการซื้อวัตถุดิบเพื่อมาใช้ในการผลิต โดยยังมีสัดส่วนของต้นทุนวัตถุดิบมากจะเลือกปรับทางด้านจำนวนแรงงานเพิ่มขึ้น

ตารางที่ 5.8 แสดงแนวทางแรกที่สถานประกอบการเลือกปรับตัวเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงจำแนกตามสัดส่วนต้นทุนเครื่องจักรต่อต้นทุนทั้งหมดของสถานประกอบการ

แนวทางแรกในการปรับตัว	สถานประกอบการที่มีสัดส่วนต้นทุนเครื่องจักรต่อต้นทุน ทั้งหมดน้อยกว่าร้อยละ 20		สถานประกอบการที่มีสัดส่วนต้นทุนเครื่องจักรต่อต้นทุน ทั้งหมดเกินกว่าร้อยละ 20	
	โรงงาน	ร้อยละ	โรงงาน	ร้อยละ
ปรับจำนวนแรงงาน	18	31.58	10	28.57
ปรับจำนวนชั่วโมงทำงาน	14	24.56	9	25.71
ปรับทางด้านผลผลิต	16	28.07	11	31.43
ปรับด้านอื่นๆ	9	15.79	5	14.29
- ปรับราคา	4	7.02	3	8.57
- ปรับค่าจ้าง	2	3.51	2	5.71
รวม	57	100.0	35	100.0

ที่มา : จากการสำรวจ

จากตารางที่ 5.8 สถานประกอบการที่มีสัดส่วนต้นทุนเครื่องจักรต่อต้นทุนทั้งหมดต่ำกว่าร้อยละ 20 มีจำนวน 57 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 61.96 ของจำนวนวงกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด สถานประกอบการในกลุ่มนี้เลือกแนวทางแรกที่ตอบสนองต่อวิกฤตเศรษฐกิจโดยการปรับทางด้านจำนวนแรงงานมากที่สุด โดยมีจำนวนสถานประกอบการที่เลือกแนวทางนี้ทั้งสิ้น 18 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 31.58 และมีการเลือกแนวทางในการปรับทางด้านผลผลิต และปรับทางด้านจำนวนชั่วโมงการทำงานเป็นลำดับรองลงมาเป็นสัดส่วนร้อยละ 28.07 และ 24.56 ตามลำดับ สำหรับกลุ่มสถานประกอบการที่มีสัดส่วนต้นทุนเครื่องจักรสูงกว่าร้อยละ 20 เลือกที่จะปรับทางด้านผลผลิตมากที่สุดจำนวนทั้งสิ้น 11 แห่งคิดเป็นร้อยละ 31.43 โดยเลือกที่จะปรับทางด้านจำนวนชั่วโมงการทำงาน และจำนวนแรงงานรองลงมาเป็นสัดส่วนร้อยละ 28.57 และ 25.71 ตามลำดับ

ตารางที่ 5.9 แสดงแนวทางแรกที่สถานประกอบการเลือกปรับตัวเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงจำแนกตามสัดส่วนต้นทุนที่ต้องนำเข้าสู่ต่อต้นทุนทั้งหมดของสถานประกอบการ

แนวทางแรกในการปรับตัว	สถานประกอบการที่มีสัดส่วนต้นทุนที่ต้องนำเข้าสู่ต่อต้นทุนทั้งหมดน้อยกว่าร้อยละ 50		สถานประกอบการที่มีสัดส่วนต้นทุนที่ต้องนำเข้าสู่ต่อต้นทุนทั้งหมดเกินกว่าร้อยละ 50	
	โรงงาน	ร้อยละ	โรงงาน	ร้อยละ
ปรับจำนวนแรงงาน	19	27.54	9	39.13
ปรับจำนวนชั่วโมงทำงาน	17	24.64	6	26.09
ปรับทางด้านผลผลิต	20	28.98	7	30.43
ปรับด้านอื่นๆ	13	18.84	1	4.35
- ปรับราคา	7	10.14	-	-
- ปรับค่าจ้าง	3	4.35	1	4.35
รวม	69	100.0	23	100.0

ที่มา : จากการสำรวจ

จากตารางที่ 5.9 พบว่ามีสถานประกอบการจำนวน 69 แห่ง หรือร้อยละ 75 ของกลุ่มตัวอย่างสำรวจที่มีสัดส่วนต้นทุนที่ต้องนำเข้าน้อยกว่าร้อยละ 50 ของต้นทุนทั้งหมด สถานประกอบการส่วนใหญ่ในกลุ่มนี้เลือกปรับทางด้านผลผลิตซึ่งมีจำนวน 20 แห่ง หรือร้อยละ 28.98 โดยเลือกที่จะปรับทางด้านจำนวนแรงงาน และจำนวนชั่วโมงการทำงานรองลงมาเป็นสัดส่วนลดลงเล็กน้อยคือร้อยละ 27.54 และ 24.64 ตามลำดับ ส่วนสถานประกอบการที่มีสัดส่วนต้นทุนนำเข้าต่อต้นทุนทั้งหมดเกินกว่าร้อยละ 50 มีจำนวนทั้งสิ้น 23 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 25 ของสถานประกอบการที่เป็นตัวอย่างทั้งหมด สถานประกอบการในกลุ่มนี้เลือกแนวทางแรกที่ใช้ตอบสนองต่อวิกฤตโดยการปรับจำนวนแรงงานมากที่สุดทั้งสิ้น 9 แห่ง หรือร้อยละ 39.13 และเลือกปรับทางด้านผลผลิตและจำนวนชั่วโมงการทำงาน เป็นสัดส่วนรองลงมาคิดเป็นร้อยละ 30.43 และ 26.09 ตามลำดับ

ตารางที่ 5.10 แสดงแนวทางแรกที่สถานประกอบการเลือกปรับตัวเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงจำแนกตามสัดส่วนผลผลิตที่ส่งออกต่อผลผลิตทั้งหมดของสถานประกอบการ

แนวทางแรกในการปรับตัว	สถานประกอบการที่มีสัดส่วนผลผลิตที่ส่งออกต่อผลผลิต ทั้งหมดน้อยกว่าร้อยละ 50		สถานประกอบการที่มีสัดส่วนผลผลิตที่ส่งออกต่อผลผลิต ทั้งหมดเกินกว่าร้อยละ 50	
	โรงงาน	ร้อยละ	โรงงาน	ร้อยละ
ปรับจำนวนแรงงาน	19	29.69	9	32.14
ปรับจำนวนชั่วโมงทำงาน	17	26.56	6	21.43
ปรับทางด้านผลผลิต	20	31.25	7	25.00
ปรับด้านอื่นๆ	8	12.50	6	21.43
- ปรับราคา	5	7.81	3	10.71
- ปรับค่าจ้าง	2	3.13	1	1.43
รวม	64	100.0	28	100.0

ที่มา : จากการสำรวจ

จากตารางที่ 5.10 พบว่ามีสถานประกอบการจำนวน 64 แห่ง หรือร้อยละ 69.57 ของกลุ่มตัวอย่างสำรวจที่มีสัดส่วนผลผลิตที่ส่งออกน้อยกว่าร้อยละ 50 ของผลผลิตทั้งหมด สถานประกอบการส่วนใหญ่ในกลุ่มนี้เลือกปรับทางด้านผลผลิตซึ่งมีจำนวน 20 แห่ง หรือร้อยละ 31.25 โดยเลือกที่จะปรับทางด้านจำนวนแรงงาน และจำนวนชั่วโมงการทำงานรองลงมาเป็นสัดส่วนลดลงเล็กน้อยคือร้อยละ 29.69 และ 26.56 ตามลำดับ ส่วนสถานประกอบการที่มีสัดส่วนผลผลิตที่ส่งออกต่อผลผลิตทั้งหมดเกินกว่าร้อยละ 50 มีจำนวนทั้งสิ้น 28 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 30.43 ของสถานประกอบการที่เป็นตัวอย่างทั้งหมด สถานประกอบการในกลุ่มนี้เลือกแนวทางแรกที่ใช้ตอบสนองต่อวิกฤตโดยการปรับจำนวนแรงงานมากที่สุดทั้งสิ้น 9 แห่ง หรือร้อยละ 32.14 และเลือกปรับทางด้านผลผลิตรองลงมาคิดเป็นร้อยละ 25.00 โดยเลือกแนวทางในการปรับจำนวนชั่วโมงการทำงาน และปรับทางด้านอื่นๆ เป็นสัดส่วนที่เท่ากันคือร้อยละ 21.43 ตามลำดับ ทั้งนี้เป็นที่น่าสังเกตว่าตารางที่ 5.9 และ 5.10 มีความใกล้เคียงกันมาก แตกต่างกันเพียงการปรับในทางเลือกอื่นๆ เท่านั้น

ตารางที่ 5.11 แสดงแนวทางแรกที่สถานประกอบการเลือกปรับตัวเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงจำแนกตามประเภทอุตสาหกรรม

แนวทางแรกในการปรับตัว	หมวดอาหารและ เครื่องดื่ม		หมวดเหล็กและ วัสดุก่อสร้าง		หมวดยานยนต์ และอุปกรณ์		หมวดสิ่งทอ	
	แห่ง	ร้อยละ	แห่ง	แห่ง	ร้อยละ	ร้อยละ	แห่ง	ร้อยละ
ปรับจำนวนแรงงาน	11	39.28	5	20.83	7	36.85	5	23.81
ปรับจำนวนชั่วโมงทำงาน	3	10.72	9	37.50	4	21.05	7	33.33
ปรับทางด้านผลผลิต	8	28.57	9	37.50	4	21.05	6	28.57
ปรับด้านอื่นๆ	6	21.43	1	4.17	4	21.05	3	14.29
- ปรับราคา	3	10.71	1	4.17	2	10.53	1	4.76
- ปรับค่าจ้าง	2	7.14	-	-	1	5.26	1	4.76
รวม	28	100.0	24	100.0	19	100.0	21	100.0

ที่มา : จากการสำรวจ

จากตารางที่ 5.11 แสดงการเลือกแนวทางแรกในการปรับตัวเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยภายนอกอย่างรุนแรงจำแนกตามประเภทอุตสาหกรรมเป็น 4 หมวด ได้แก่ 1) อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม 2) อุตสาหกรรมเหล็กและวัสดุก่อสร้าง 3) อุตสาหกรรมยานยนต์และอุปกรณ์ และ 4) อุตสาหกรรมสิ่งทอ ซึ่งในแต่ละประเภทอุตสาหกรรมเลือกแนวทางในการปรับตัวดังนี้ หมวดอาหารและเครื่องดื่ม และหมวดยานยนต์และอุปกรณ์เลือกการปรับจำนวนแรงงานเป็นแนวทางแรกคิด โดยมีสัดส่วนสูงสุดเป็นร้อยละ 39.28 และ 36.85 ของจำนวนสถานประกอบการในแต่ละหมวดอุตสาหกรรมตามลำดับ สำหรับสถานประกอบการที่อยู่ในหมวดสิ่งทอเลือกแนวทางในการปรับตัวมีสัดส่วนใกล้เคียงกัน โดยได้เลือกการปรับชั่วโมงแรงงานเป็นสัดส่วนสูงสุดคิดเป็นร้อยละ 33.33 ของจำนวนสถานประกอบการในหมวดสิ่งทอ และในหมวดเหล็กและวัสดุก่อสร้างมีสองแนวทางที่สถานประกอบการเลือกมากเป็นลำดับที่หนึ่ง คือการปรับชั่วโมงการทำงาน และการปรับผลผลิต มีสัดส่วนแนวทางละ 37.50 ของสถานประกอบการในกลุ่มนี้

ผลจากการสำรวจสถานประกอบการครั้งนี้ สามารถสรุปผลการปรับตัวเพื่อตอบสนองต่อวิกฤตจำแนกตามปัจจัยต่างๆ ของสถานประกอบการได้ ดังตารางที่ 5.12 ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการเลือกตอบสนองต่อวิกฤตในแนวทางที่แตกต่างกัน ตามลักษณะของสถานประกอบการที่มีความแตกต่างกันตามปัจจัยที่ได้ทำการสำรวจซึ่งได้จำแนกตาม ทุนจดทะเบียน สัดส่วนแรงงานชั่วคราวต่อแรงงานประจำ การมีสภาพแรงงาน สัดส่วนต้นทุนแรงงานต่อต้นทุนทั้งหมด สัดส่วนต้นทุนเครื่องจักรต่อต้นทุนทั้งหมด สัดส่วนต้นทุนนำเข้าต่อต้นทุนทั้งหมด สัดส่วนผลผลิตที่ส่งออกต่อผลผลิตทั้งหมด และประเภทอุตสาหกรรมที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตอย่างรุนแรง ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ น่าจะเป็นตัวกำหนดการเลือกแนวทางการปรับตัวเพื่อตอบสนองต่อวิกฤตของสถานประกอบการ ซึ่งจะได้ทำการวิเคราะห์ด้วยสมการมัลติโนเมียลโลจิสติกต่อไป

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 5.12 แสดงแนวทางแรกที่สถานประกอบการเลือกปรับตัวเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงจำแนกตามปัจจัยต่างๆ ของอุตสาหกรรม

ลักษณะสถานประกอบการ	ปรับจำนวน แรงงาน	ปรับจำนวน ชั่วโมงทำงาน	ปรับผลผลิต	ปรับทางด้าน อื่นๆ
ทุนจดทะเบียน				
• น้อยกว่า 10 ล้านบาท	25.00	18.75	31.25	25.00
• มากกว่า 10 ล้านบาท	33.33	28.33	28.33	10.00
สัดส่วนแรงงานชั่วคราว/แรงงานประจำ				
• น้อยกว่าร้อยละ 50	25.00	25.00	31.25	18.75
• มากกว่าร้อยละ 50	42.56	25.00	25.00	7.14
การมีสภาพแรงงาน	37.50	29.17	25.00	8.33
สัดส่วนต้นทุนแรงงาน / ต้นทุนทั้งหมด				
• น้อยกว่าร้อยละ 30	34.48	24.14	29.31	12.07
• มากกว่าร้อยละ 30	23.53	26.47	29.41	20.59
สัดส่วนต้นทุนเครื่องจักร/ ต้นทุนทั้งหมด				
• น้อยกว่าร้อยละ 20	31.58	24.56	28.07	15.79
• มากกว่าร้อยละ 20	28.57	25.71	31.43	14.29
สัดส่วนต้นทุนนำเข้า/ ต้นทุนทั้งหมด				
• น้อยกว่าร้อยละ 50	27.54	24.64	28.98	18.84
• มากกว่าร้อยละ 50	39.13	26.09	30.43	4.35
สัดส่วนผลผลิตที่ขายต่างประเทศ/ ผลผลิตทั้งหมด				
• น้อยกว่าร้อยละ 50	29.69	26.56	31.25	12.50
• มากกว่าร้อยละ 50	32.14	21.43	25.00	21.43
รหัสอุตสาหกรรม				
• อุตสาหกรรมที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตอย่างรุนแรง	30.77	33.33	30.77	5.13
รวมสถานประกอบการทุกประเภท	30.43	25.00	29.35	15.22

ที่มา : จากการสำรวจ

5.2 การวิเคราะห์สมการมัลติโนเมียลโลจิสติก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจปัจจัยที่มีอิทธิพลในการกำหนดแนวทางการตอบสนองของอุตสาหกรรมเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยภายนอกอย่างรุนแรง จะพิจารณาถึงความมีอิทธิพลของตัวแปรที่เป็นตัวกำหนดการเลือกแนวทางในการปรับตัวของสถานประกอบการที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้เครื่องมือทางสถิติคือแบบจำลองมัลติโนเมียลโลจิสติก (Multinomial Logit Model) ซึ่งเป็นแบบจำลองที่ใช้สำหรับวิเคราะห์ตัวแปรตามที่มีลักษณะเป็นตัวแปรเชิงคุณภาพแบบหลายทางเลือก หรือแนวทางในการเลือกปรับตัวเพื่อตอบสนองต่อวิกฤตจากการสำรวจครั้งนี้ และผลการศึกษาจะให้ค่าความน่าจะเป็นของการเลือกแนวทางในการตอบสนองจากตัวแปรอธิบายต่างๆ และให้ทราบถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลในการกำหนดแนวทางการปรับตัว โดยวิเคราะห์จากค่าสถิติที่ได้จากแบบจำลอง

แบบจำลองมัลติโนเมียลโลจิสติกที่นำมาวิเคราะห์มีรูปทั่วไปดังนี้

$$Z_{ij} = \ln \frac{P_{ij}}{P_{ik}}$$

$$Z_{ij} = \beta_{1j} Cap_{ij} + \beta_{2j} Tperp_{ij} + \beta_{3j} Union_{ij} + \beta_{4j} Lcost_{ij} + \beta_{5j} Kcost_{ij} + \beta_{6j} Mcost_{ij} + \beta_{7j} Incost_{ij} + \beta_{8j} Insell_{ij} + \beta_{9j} Code_{ij}$$

กรณี $j = 0$ เมื่อสถานประกอบการเลือกทางการปรับทางด้านอื่นๆ

$j = 1$ เมื่อสถานประกอบการเลือกทางการปรับทางด้านการทำงาน

$j = 2$ เมื่อสถานประกอบการเลือกทางการปรับทางด้านชั่วโมงการทำงาน

$j = 3$ เมื่อสถานประกอบการเลือกทางการปรับทางด้านการผลิต

ผลการวิเคราะห์โดยใช้แบบจำลองมัลติโนเมียลโลจิสติก ในการประมาณการสำหรับการเลือกปรับตัวในแนวทางต่างๆ ปรากฏผลดังตารางที่ 5.12

ตารางที่ 5.13 แสดงผลการประมาณค่าแบบจำลองปัจจัยกำหนดแนวทางในการเลือก
ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรง

ตัวแปร	ปรับจำนวนแรงงาน	ปรับชั่วโมงการทำงาน	ปรับทางด้านผลผลิต
Cap	0.5859561134	0.8224955621 **	0.6865240724 *
Code	1.403219599	2.261957051 **	1.810679641 *
Tperp	0.2787425352	- 0.2079207412	0.2340113718
Union	0.7364979221	0.7912731174	0.3064885837
Lcost	- 0.0453972982 ***	- 0.0206840949	- 0.0285325516 *
Kcost	- 0.0114548072	- 0.0567971200 *	- 0.0298899685
Incost	0.0315250189 *	0.0177419039	0.0334299496 **
Insell	- 0.0094316428	- 0.0105881861	- 0.0192375353 **
Statistic			
Log likelihood function -109.13 Restricted log likelihood -124.65			
Chi-squared 30.84 Degree of freedom 21			
Significance level 0.076			

ที่มา : จากการประมาณค่า

หมายเหตุ * , ** และ *** แสดงถึงระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ผ่านการทดสอบที่ 0.2, 0.1 และ 0.05 ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์เมื่อนำปัจจัยต่างๆ ที่คาดว่าจะส่งอิทธิพลในการเลือกแนวทางปรับตัวของสถานประกอบการเพื่อตอบสนองต่อวิกฤตเศรษฐกิจ (จากตารางที่ 5.12) มาประมวลผลด้วยแบบจำลองมัลติโนเมียลโลจิสติก พบว่าปัจจัยที่มีนัยสำคัญทางสถิติในการกำหนดการเลือกปรับทางด้านจำนวนแรงงานมี 2 ตัวแปร ในขณะที่การเลือกปรับทางด้านชั่วโมงการทำงาน และผลผลิตมีตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติจำนวน 3 และ 5 ตัวแปรตามลำดับ และเมื่อพิจารณาค่าสถิติโดยดูค่า Chi-squared ซึ่งมีค่าเท่ากับ 30.84 ที่ระดับ degrees of freedom เท่ากับ 21 แสดงว่าสมการนี้เชื่อถือได้โดยผ่านการทดสอบเชิงสถิติ ณ ระดับนัยสำคัญ 0.1 ดังแสดงในตารางที่ 5.13 ซึ่งสามารถสรุปความสำคัญของปัจจัยที่ส่งอิทธิพลต่อการเลือกแนวทางแรกในการปรับตัวได้ดังนี้

5.2.1 การวิเคราะห์สมการมัลติโนเมียลโลจิสต์เมื่อสถานประกอบการเลือกการปรับจำนวนแรงงาน

ปัจจัยที่ส่งอิทธิพลต่อการกำหนดการเลือกปรับทางด้านจำนวนแรงงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติมี 2 ปัจจัย ได้แก่

1) สัดส่วนต้นทุนทางด้านแรงงานต่อต้นทุนทั้งหมด (Lcost)

สำหรับปัจจัยทางด้านสัดส่วนแรงงานต่อต้นทุนทั้งหมดจะมีอิทธิพลต่อการกำหนดการเลือกแนวทางการปรับทางด้านจำนวนแรงงานในทิศทางลบ ซึ่งหมายถึง หากสถานประกอบการมีสัดส่วนต้นทุนแรงงานต่อต้นทุนทั้งหมดเพิ่มขึ้นแล้ว จะส่งผลให้มีการเลือกแนวทางแรกโดยปรับทางด้านจำนวนแรงงานเพื่อตอบสนองต่อวิกฤตน้อยลงด้วยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.045397 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

2) สัดส่วนต้นทุนจากต่างประเทศต่อต้นทุนทั้งหมด (Incost)

สำหรับปัจจัยทางด้านสัดส่วนต้นทุนนำเข้าต่อต้นทุนทั้งหมดจะมีอิทธิพลต่อการกำหนดการเลือกแนวทางการปรับทางด้านจำนวนแรงงาน ในทิศทางบวก ตรงตามที่เราคาดคะเนไว้ ซึ่งหมายถึง หากสถานประกอบการมีสัดส่วนต้นทุนจากต่างประเทศต่อต้นทุนทั้งหมดเพิ่มขึ้นแล้ว จะส่งผลให้มีการปรับทางด้านจำนวนแรงงานเพิ่มขึ้นด้วยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.03152 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.2 ทั้งนี้เนื่องมาจากหากสถานประกอบการมีสัดส่วนต้นทุนที่ต้องนำเข้ามาก จะได้รับผลกระทบจากวิกฤตมากกว่ากลุ่มที่ใช้ต้นทุนนำเข้าน้อย ซึ่งเป็นผลมาจากการที่เงินบาทมีค่าลดลง ทำให้สถานประกอบการต้องมีต้นทุนเพิ่มขึ้นจากการด้อยค่าของเงินบาท ส่งผลให้สถานประกอบการเลือกแนวทางการปรับจำนวนแรงงาน ซึ่งเป็นการลดต้นทุนได้แนวทางหนึ่ง และเป็นการแสดงถึงความสามารถในการปรับตัวทางด้านแรงงานของสถานประกอบการในประเทศไทยได้ทางหนึ่ง

5.2.2 การวิเคราะห์สมการมัลติโนเมียลโลจิสต์เมื่อสถานประกอบการเลือกการปรับจำนวน ชั่วโมงการทำงาน

ผลการวิเคราะห์จากแบบจำลองมัลติโนเมียลโลจิสต์พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลในการกำหนดแนวทางแรกในการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงโดยการปรับทางด้านจำนวนชั่วโมงการทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ มี 3 ปัจจัยดังนี้

1) ทุนจดทะเบียน (Cap)

จากการประมาณค่าตัวแปรจากแบบจำลองทางเศรษฐมิติพบว่า ทุนจดทะเบียนมีอิทธิพลต่อการกำหนดการเลือกแนวทางการปรับทางด้านจำนวนชั่วโมงการทำงาน ในทิศทางบวก ซึ่งหมายความว่า หากสถานประกอบการมีทุนจดทะเบียนเพิ่มขึ้นแล้ว จะส่งผลให้มีความน่าจะเป็นของการปรับทางด้านจำนวนชั่วโมงการทำงานเพิ่มขึ้นด้วยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.82249 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.1

2) รหัสของอุตสาหกรรมหมวดที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตอย่างรุนแรง (Code)

อุตสาหกรรมที่ได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงจากวิกฤตในครั้งนี้ซึ่งได้แก่ หมวดวัสดุก่อสร้าง หมวดเหล็กและผลิตภัณฑ์ และหมวดยานยนต์และอุปกรณ์ขนส่ง มีอิทธิพลในการกำหนดการเลือกตอบสนองโดยการปรับจำนวนชั่วโมงการทำงานในทิศทางบวกอย่างมีนัยสำคัญ กล่าวคือ หากสถานประกอบการอยู่ในหมวดอุตสาหกรรมที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตอย่างรุนแรง จะส่งผลให้มีความน่าจะเป็นในการเลือกตอบสนองต่อวิกฤตโดยการปรับทางด้านจำนวนชั่วโมงการทำงานเพิ่มขึ้น มีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 2.26195 ณ ระดับนัยสำคัญ 0.1 ทั้งนี้ สอดคล้องกับการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น (ตารางที่ 5.12) พบว่าสถานประกอบการตัวอย่างส่วนใหญ่ที่อยู่ในหมวดอุตสาหกรรมที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตอย่างรุนแรงจะมีการปรับตัวทางด้านชั่วโมงการทำงาน

3) สัดส่วนต้นทุนเครื่องจักรต่อต้นทุนทั้งหมด (Kcost)

สัดส่วนต้นทุนเครื่องจักรต่อต้นทุนทั้งหมดนี้ เป็นปัจจัยที่ส่งอิทธิพลต่อการกำหนดการเลือกแนวทางเมื่อเกิดวิกฤตโดยการปรับทางด้านจำนวนชั่วโมงทำงานเป็นแนวทางแรก ในทิศทางลบ กล่าวคือ หากสถานประกอบการมีสัดส่วนต้นทุนเครื่องจักรต่อต้นทุนทั้งหมดเพิ่มขึ้น จะมีความน่าจะเป็นในการเลือกปรับทางด้านจำนวนชั่วโมงการทำงานน้อยลง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ เท่ากับ -0.05679 ณ ระดับนัยสำคัญ 0.2

5.2.3 การวิเคราะห์สมการมัลติโนเมียลโลจิสติกเมื่อสถานประกอบการเลือกการปรับทางด้านผลผลิต

ปัจจัยที่มีอิทธิพลในการกำหนดแนวทางแรกในการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงโดยการปรับทางด้านผลผลิตที่มีนัยสำคัญทางสถิติมี 5 ปัจจัย ดังนี้

1) ทุนจดทะเบียน (Cap)

ผลการวิเคราะห์พบว่า ทุนจดทะเบียนมีอิทธิพลต่อการกำหนดการเลือกแนวทางการปรับทางด้านผลผลิต ในทิศทางบวก นั่นคือหากสถานประกอบการมีทุนจดทะเบียนเพิ่มขึ้นแล้ว จะส่งผลให้มีความน่าจะเป็นของการปรับทางด้านผลผลิตเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.68652 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.2

2) รหัสของอุตสาหกรรมหมวดที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตอย่างรุนแรง (Code)

ปัจจัยรหัสอุตสาหกรรมที่ได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงจากวิกฤตในครั้งนี้ มีอิทธิพลในการกำหนดการเลือกตอบสนองโดยการปรับทางด้านผลผลิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในทิศทางบวกอย่างมีนัยสำคัญ กล่าวคือ หากสถานประกอบการอยู่ในหมวดอุตสาหกรรมที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตอย่างรุนแรงจะส่งผลให้มีความน่าจะเป็นในการเลือกตอบสนองต่อวิกฤตโดยการปรับทางด้านจำนวนชั่วโมงการทำงานเพิ่มขึ้น มีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 1.81067 ณ ระดับนัยสำคัญ 0.2

3) สัดส่วนต้นทุนแรงงานต่อต้นทุนทั้งหมด (Lcost)

เช่นเดียวกับกรณีการเลือกแนวปรับจำนวนแรงงาน ปัจจัยทางด้านสัดส่วนต้นทุนแรงงานต่อต้นทุนทั้งหมดมีอิทธิพลต่อการกำหนดการเลือกแนวทางการปรับทางด้านผลผลิต ในทิศทางลบ ซึ่งหมายถึง หากสถานประกอบการมีสัดส่วนต้นทุนแรงงานต่อต้นทุนทั้งหมดเพิ่มขึ้นแล้ว จะส่งผลให้ความน่าจะเป็นของการปรับทางด้านจำนวนแรงงานน้อยลงด้วยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ -0.02853 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.2

4) สัดส่วนต้นทุนจากต่างประเทศต่อต้นทุนทั้งหมด (Incost)

ปัจจัยทางด้านสัดส่วนต้นทุนการนำเข้าต่อต้นทุนทั้งหมด มีอิทธิพลต่อการกำหนดการเลือกตอบสนองโดยการปรับทางด้านผลผลิตเช่นเดียวกับกรณีการปรับทางด้านจำนวนแรงงานคือ เป็นไปในทางบวก สำหรับการเลือกตอบสนองโดยการปรับทางด้านผลผลิตเป็นทางเลือกแรกนี้ มีค่าสัมประสิทธิ์ที่ประมาณได้จากแบบจำลองเท่ากับ -0.03342 ณ ระดับนัยสำคัญ 0.1

5) สัดส่วนผลผลิตที่ส่งขายต่างประเทศต่อผลผลิตรวม (Insell)

ผลการประมาณค่าตัวแปรจากแบบจำลองพบว่าปัจจัยทางด้านสัดส่วนผลผลิตที่ส่งขายต่างประเทศต่อผลผลิตรวม มีอิทธิพลในการกำหนดการเลือกตอบสนองโดยการปรับด้านผลผลิตเป็นแนวทางแรกเมื่อเกิดวิกฤตในทิศทางตรงกันข้าม เป็นไปตามที่ได้คาดคะเนไว้ กล่าวคือ หากสถานประกอบการมีสัดส่วนผลผลิตที่ส่งออกเพิ่มขึ้น จะมีแนวโน้มที่ความน่าจะเป็นของการปรับตัวทางด้านแรงงานเพื่อตอบสนองต่อวิกฤตเป็นแนวทางแรกน้อยลง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ -0.01923 ณ ระดับนัยสำคัญ 0.1 ทั้งนี้ เนื่องจากสถานประกอบการที่มีผลผลิตส่งออกในสัดส่วนที่สูง จะได้รับผลกระทบจากวิกฤตในครั้งนี้ลดลง เพราะเมื่ออุปสงค์มวลรวมในประเทศหดตัว แต่ยังคงมีอุปสงค์จากต่างประเทศเข้ามานั้น จะเป็นการลดความรุนแรงของวิกฤตลง โดยที่หน่วยธุรกิจยังสามารถดำเนินการผลิตและขายสินค้าได้ต่อไป

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สำหรับตัวแปรอื่นๆ ซึ่งคือ สัดส่วนแรงงานชั่วคราวต่อแรงงานประจำ (Tperp) และการรวมตัวของแรงงาน (Union) ที่ได้คาดการณ์ว่าน่าจะมีอิทธิพลต่อการกำหนดการเลือกแนวทางการปรับตัวของสถานประกอบการ แต่ผลการวิเคราะห์ทางสถิติไม่พบการมีนัยสำคัญ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก สภาพแรงงานของไทยไม่เข้มแข็งเพียงพอ อำนาจต่อรองยังคงอยู่ที่ผู้ประกอบการ และวิกฤตในครั้งนี้ส่งผลกระทบต่อธุรกิจอย่างรุนแรง ทำให้ต้องเลือกปรับทางด้านแรงงานเพื่อความอยู่รอดของธุรกิจ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 6

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

6.1 สรุปผลการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์แนวทางการปรับตัวของอุตสาหกรรม และศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลในการกำหนดการเลือกแนวทางการปรับตัวเพื่อตอบสนองต่อวิกฤตเศรษฐกิจ โดยวิธีการทางเศรษฐมิติอาศัยแบบจำลองสำหรับการวิเคราะห์ตัวแปรตามที่มีลักษณะเป็นตัวแปรเชิงคุณภาพหลายทางเลือก การวิเคราะห์ผลที่ได้จากแบบจำลองที่มีค่าทางสถิติที่ดีที่สุด สามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

1) สัดส่วนต้นทุนแรงงานต่อต้นทุนทั้งหมด เป็นปัจจัยที่ส่งอิทธิพลกำหนดการเลือกแนวทางเพื่อปรับตัวตอบสนองต่อวิกฤตในการเลือกการปรับจำนวนแรงงาน และการปรับผลผลิต ซึ่งมีความสัมพันธ์ในทิศทางลบทั้งสองกรณี ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 และ 0.2 ตามลำดับ โดยสถานประกอบการที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีความน่าจะเป็นที่จะเลือกปรับทางด้านจำนวนแรงงาน และผลผลิตน้อยลงหากมี สัดส่วนต้นทุนแรงงานต่อต้นทุนทั้งหมดเพิ่มขึ้น

2) สัดส่วนต้นทุนที่ต้องนำเข้าสู่ต่อต้นทุนทั้งหมดจะส่งอิทธิพลในทางบวกต่อการเลือกปรับทางด้านจำนวนแรงงาน และการปรับทางด้านผลผลิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.2 และ 0.1 ตามลำดับ เนื่องจาก วิกฤตครั้งนี้เป็นวิกฤตทางการเงิน การมีต้นทุนที่ต้องนำเข้าสู่สูงจะทำให้ได้รับอิทธิพลจากค่าเงินบาทที่อ่อนตัวลง และทำให้ต้นทุนทั้งหมดสูงขึ้น ดังนั้นการมีสัดส่วนต้นทุนที่ต้องนำเข้ามาจึงได้รับผลกระทบจากวิกฤตมากขึ้นด้วย

3) สำหรับปัจจัยด้านทุนจดทะเบียน และประเภทอุตสาหกรรมที่ได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงจากวิกฤตเศรษฐกิจ ส่งอิทธิพลต่อการเลือกปรับจำนวนชั่วโมงการทำงาน และการปรับทางด้านผลผลิต ในทิศทางบวกทั้งสองกรณี ทั้งสองปัจจัยดังกล่าวนี้ผ่านการทดสอบทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.1 ในกรณีการปรับชั่วโมงการทำงาน และผ่านที่ระดับนัยสำคัญ 0.2 กรณีการปรับทางด้านผลผลิต

4) สัดส่วนต้นทุนเครื่องจักรต่อต้นทุนทั้งหมด มีอิทธิพลในการกำหนดการเลือกปรับจำนวนชั่วโมงการทำงาน ที่ระดับนัยสำคัญ 0.2 ในทิศทางลบ

5) สัดส่วนผลผลิตที่ส่งออกต่อผลผลิตทั้งหมด มีอิทธิพลในการกำหนดการเลือกปรับผลผลิตในทิศทางลบ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.1 ทั้งนี้ การที่สถานประกอบการที่มีสัดส่วนของผลผลิตที่ส่งออกมากนั้นจะได้รับผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจน้อยกว่าสถานประกอบการที่ไม่มีการส่งออก เพราะมีแหล่งกระจายสินค้าที่ผลิตมากกว่าแค่เพียงตลาดในประเทศเท่านั้น

ซึ่งสามารถสรุปผลได้ดังตารางที่ 6.1

ตารางที่ 6.1 สรุปตัวแปรที่เป็นปัจจัยกำหนดการเลือกแนวทางการปรับตัวเพื่อตอบสนองต่อวิกฤต

ตัวแปร	ปรับจำนวนแรงงาน	ปรับชั่วโมงการทำงาน	ปรับผลผลิต
Cap		**	*
Code		**	*
Tperp			
Union			
Lcost	***		*
Kcost		*	
Incost	*		**
Insell			**

ที่มา : จากการประมาณค่า

หมายเหตุ * , ** และ *** แสดงถึงระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ผ่านการทดสอบที่ 0.2, 0.1 และ 0.05 ตามลำดับ

จากการศึกษาจะพบว่า มีสถานประกอบการส่วนใหญ่เลือกปรับทางด้านจำนวนแรงงาน โดยมีสถานประกอบการเพียงน้อยรายที่เลือกปรับทางด้านราคา ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยที่ผ่านมาของ Haskel et.al (1995) และ Simon et.al. (2000) ที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ผ่านมา โดยปัจจัยที่คัดเลือกมาเป็นตัวแปรอธิบายส่วนใหญ่มีอิทธิพลต่อความน่าจะเป็นในการเลือกปรับทางด้านผลผลิตอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้ ปัจจัยที่นำมาวิเคราะห์และส่งผลในทางลบต่อการเลือกปรับในแนวทางต่างๆ เพื่อตอบสนองต่อวิกฤตครั้งนี้ ได้แก่ สัดส่วนต้นทุนแรงงานต่อต้นทุนทั้งหมด สัดส่วนต้นทุนเครื่องจักรต่อต้นทุนทั้งหมด และสัดส่วนผลผลิตที่ส่งออกต่อผลผลิตทั้งหมด นั่นคือหากปัจจัยเหล่านี้มีค่าเพิ่มขึ้นความน่าจะเป็นในการเลือกปรับแนวทางต่างๆ จะลดลงไปด้วย ส่วนปัจจัยที่ส่งผลในทางบวกต่อการเลือกแนวทางการปรับตัวในทุกแนวทาง ได้แก่ ทุนจดทะเบียน ประเภทอุตสาหกรรม การมี สหภาพแรงงาน และสัดส่วนต้นทุนนำเข้าต่อต้นทุนทั้งหมด ทั้งนี้ปัจจัยด้านจำนวนแรงงานชั่วคราวต่อแรงงานประจำจะมีผลในทางบวกต่อการปรับทางด้านจำนวนแรงงาน และผลผลิต แต่จะส่งผลลบต่อการเลือกปรับทางด้านชั่วโมงการทำงาน ซึ่งการมีนัยสำคัญของตัวแสดงไว้ในตารางที่ 6.1

สำหรับการศึกษาผลการทำนายของแบบจำลองมัลติโนเมียลโลจิสติกต่อการเลือกแนวทางการปรับตัวของสถานประกอบการ พบว่า ผลการทำนายการเลือกปรับจำนวนแรงงานสามารถทำนายได้ถูกต้องร้อยละ 92.86 ในขณะที่ทำนายการเลือกแนวทางการปรับจำนวนชั่วโมงการทำงานถูกต้องร้อยละ 96.43 และทำนายการปรับทางด้านผลผลิต และการปรับแนวทางอื่นๆ ถูกต้องร้อยละ 95.65 และ 96.30 ตามลำดับ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

6.2 ข้อเสนอแนะ

1. จากผลการศึกษาพบว่าสถานประกอบการส่วนใหญ่เลือกแนวทางการปรับตัวทางด้านแรงงาน ซึ่งคือการปรับจำนวนแรงงานและชั่วโมงการทำงานมีสัดส่วนสูงถึง 55.43 ของจำนวนสถานประกอบการทั้งหมด ดังนั้น สามารถคาดการณ์ได้ว่าหากเกิดวิกฤตเศรษฐกิจขึ้นแล้ว แรงงานจะได้รับผลกระทบจากแนวทางการปรับตัวของธุรกิจเพื่อตอบสนองต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ทั้งในส่วนของกรเลิกจ้างแรงงาน หรือการปรับลดสวัสดิการ ชั่วโมงการทำงาน เป็นต้น ดังนั้น การมีมาตรการเพื่อรองรับการปรับทางด้านแรงงาน เช่นการมี social safety net การประกันสังคม เป็นต้น จะมีส่วนช่วยไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงที่เกิดขึ้นทวีความรุนแรงจากผลกระทบต่อเนื่องทางด้านแรงงาน และทางสังคม

2. จากการศึกษาพบว่าปัจจัยทางด้านแรงงาน ได้แก่ สัดส่วนแรงงานชั่วคราวต่อแรงงานประจำ และการมีสภาพแรงงานไม่มีอิทธิพลในการกำหนดการเลือกปรับตัวของสถานประกอบการ แตกต่างจากผลการศึกษาของ Haskel et.al (1995) ซึ่งผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปในตารางที่ 5.5 พบว่าสถานประกอบการที่มีสภาพแรงงานเลือกปรับตัวทางด้านแรงงานมากที่สุดซึ่งไม่เป็นไปตามที่คาดการณ์ไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสภาพแรงงานนั้นๆ ไม่มีความเข้มแข็งทำให้อำนาจต่อรองยังขึ้นอยู่กับผู้ประกอบการ นอกจากนี้ วิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นมีความรุนแรงและส่งผลกระทบอย่างมากต่อสถานประกอบการ ทำให้เกิดการปรับจำนวนแรงงานเพื่อให้ธุรกิจสามารถดำเนินการต่อไปได้ แต่หากวิกฤตไม่รุนแรงมากนัก ผลการสำรวจที่ได้น่าจะเป็นไปตามทฤษฎี และได้คาดการณ์ไว้

3. จากการสำรวจอุตสาหกรรมพบว่า แนวทางที่สถานประกอบการเสนอแนะให้รัฐบาลให้ความช่วยเหลือ ได้แก่ นโยบายทางด้านภาษีต่างๆ เช่น การลดภาษีนำเข้าวัตถุดิบ และเครื่องจักร เพิ่มความรวดเร็วในการคืนภาษีมูลค่าเพิ่ม เป็นต้น ส่วนนโยบายที่เสนอแนะให้รัฐบาลให้ความช่วยเหลือแก่แรงงาน ได้แก่ การดำเนินการทางด้านประกันสังคมให้มีประสิทธิภาพ ทางด้านการรักษาพยาบาล และสวัสดิการอื่นๆ และควรจัดให้มีหลักสูตรอบรมพัฒนาฝีมือแรงงาน เป็นต้น

4. เนื่องจากข้อจำกัดทางด้านเวลาและงบประมาณที่ใช้ในการศึกษา การเลือกกลุ่มตัวอย่างสถานประกอบการในครั้งนี้อาจใช้ค่าความผิดพลาดที่ต้องควบคุมร้อยละ 10 และเลือกเพียงบางหมวดอุตสาหกรรมเท่านั้น ดังนั้น เพื่อให้การวิเคราะห์ถูกต้องและแม่นยำขึ้น ในการต่อไปจึงควรเพิ่มขนาดตัวอย่างให้มากขึ้น และทำการสุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมทุกหมวดอุตสาหกรรม

5. เนื่องจากข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์เป็นข้อมูลภาคตัดขวาง (cross – section data) ของการเลือกปรับตัวตอบสนองต่อวิกฤตที่เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2541 ดังนั้นจึงควรระมัดระวังในการนำผลการศึกษาไปใช้ เนื่องจากการเกิดการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยภายนอกอย่างรุนแรงที่เกิดขึ้น อาจมาจากสาเหตุที่แตกต่างกัน

6. การศึกษาในครั้งนี้ได้กำหนดให้มีแนวทางการปรับตัว 4 แนวทาง เนื่องจากมีจำนวนกลุ่มตัวอย่างไม่มากนัก หากกำหนดให้มีแนวทางการปรับตัวเพิ่มขึ้นข้อมูลจะมีความกระจายมากเกินไป ส่งผลให้ข้อมูลที่ศึกษาไม่สามารถนำมาวิเคราะห์ผลได้ ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไป ผู้ศึกษาอาจกำหนดให้มีแนวทางการปรับตัวหลากหลายครอบคลุมกว่าการศึกษาในครั้งนี้ เมื่อได้ทำการเพิ่มจำนวนตัวอย่างให้มากขึ้น

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2541. รายงานฉบับสมบูรณ์ ความต้องการแรงงาน และการขาดแคลนแรงงาน. เสนอคณะกรรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม.

ชัยวุฒิ อิศวรจุฑา. 2541. การวิเคราะห์การออมโดยใช้แบบจำลองทางเศรษฐกิจประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย.

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. 2542. 1999 จุดเปลี่ยนแห่งยุคสมัย. กรุงเทพมหานคร, เอ็ดดิสันเพรสโปรดักส์.

ประคอง กรรณสูตร. 2538. สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์ , 10 - 11.

รัตนา สายคณิต. 2534. มหเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิชย์, 2534.

วิทยากร เชียงกุล, กมล กมลตระกูล, ทวีเกียรติ ประเสริฐเจริญสุข, ณัฐพล ลีลาวัดมนานนท์. 2540. วิกฤติเศรษฐกิจไทย ผลกระทบจากการรับเงินโอน IMF และทางออกสำหรับประชาชน. กรุงเทพมหานคร.

สมชัย ฤชุพันธ์. 2542. IMF กับทางรอดของเศรษฐกิจไทย. กรุงเทพมหานคร : ปัญญา.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2538. รายงานการสำรวจอุตสาหกรรม พ.ศ. 2537 กรุงเทพมหานคร และ ปริมณฑล. กรุงเทพมหานคร.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2541. ผลกระทบของภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจที่มีต่อภาวะการทำงานของประชากร. (ม.ป.ท.)

สำนักงานสถิติอุตสาหกรรม. 2543. รายงานดัชนีอุตสาหกรรม. เดือนกันยายน 2542 - มกราคม 2543.

ภาษาอังกฤษ

Beatson, M. 1995. Labour Market Flexibility. Employment Development Research Series 48 : Sheffield.

George, J. 1985. The Theory and Practice of Econometrics 2nd Edition, John Wiley & Son, Inc.

Geroski, P. 1992. Price Dynamics in UK Manufacturing : A Microeconomic View, Economica Vol. 59

- Geroski, P. and Hall, S. 1995. Price and Quantity Responses to Demand and Supply Shocks, Oxford Bulletin of Economics and Statistics 57 : 185-204.
- Greene, W. 2000. Econometric Analysis 4th Edition, London : Macmillan.
- John, B. Long Jr. and Charles, I.P. 1987. Sectoral VS Aggregate Shocks in The Business Cycle, AEA Papers and Preceedings. (May) 1 : 333-336.
- Jonathan, H. Barbara, K. and Christopher, M. 1998. Labour Market Flexibility and Employment Adjustment : Micro Evidence from UK Establishments, Oxford Economic Paper 49 : 362-379.
- Joseph, S. 1999. Responding to Economic Crises : Policy Alternatives for Equitable Recovery and Development, The Manchester School 67,5 : 409-427.
- Michale, F. Stephen, H. and Ralf, R. 1999. Shock Hunting : The Relative Importance of Industry-Specific, Region-Specific and Aggregate Shocks in the OECD Countries, The Manchester School Supplement 1999 : 49-65.
- Millward, N. 1993. Use of the workplace Industrial Relations Surveys by British Labour Economic, Discussion Paper No. 145, Centre for Economic Performance, LSE, London
- Prosper, R. and James, D. 1998. Aggregate Shocks and the Relationship between U.S. Business Cycle Fluctuations and Export Performance, Journal of Economic Integration, (March) : 163-198.
- Sach, D, Larrain, B. 1993. Macroeconomics in the Globle Economy, New Jersey : Pretice-Hall.
- Simon, H. Mark, W. and Anthony, Y. 2000. Are UK Companies" Prices Sticky?, Oxford Economic Paper 52 : 425-446.
- Stanley Fisher. 1999. The Asian Crisis : the Return of Growth, Available from : www.imf.org/external/no/speeches/1999/061799.html
- Watsaya Limthammahisorn. 1997. ASEAN at 30-The End of the Economic Miracle?, Bangkok Bank Research Department, Available from : www.bbl.co.th

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก.

แบบสอบถาม

เรื่อง “ การปรับตัวของอุตสาหกรรมเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรง ”
(Industrial Response after Economic Shock)

คำชี้แจง : 1. แบบสอบถามนี้ประกอบไปด้วย 2 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของสถานประกอบการ

ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับการปรับตัวของสถานประกอบการเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยภายนอกอย่างรุนแรง

2. โปรดทำเครื่องหมาย ✓ หน้าคำตอบ หรือเรียงลำดับ หรือเติมคำในช่องว่างให้ตรงกับความจริงหรือความคิดเห็นของท่าน

หมายเหตุ : ข้อมูลและความคิดเห็นที่ท่านได้ตอบแบบสอบถามจะถูกเก็บเป็นความลับ และในการวิเคราะห์ผลนั้นจะรายงานข้อมูลและความคิดเห็นในภาพรวม

แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของการทำวิทยานิพนธ์ ของนิสิตเศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1.1 ชื่อบริษัท / สถานประกอบการ.....
ที่อยู่ ..... หมู่ ..... ถนน ..... ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....
จังหวัด.....

1.2 สินค้าที่ผลิต.....

1.3 ทุนจดทะเบียน ต่ำกว่า 10 ล้านบาท 10 - 20 ล้านบาท 20 ล้านบาทขึ้นไป

1.4 ข้อมูลเกี่ยวกับพนักงาน

1.4.1 จำนวนพนักงาน ประจำ _____ คนชั่วคราว _____ คน

1.4.2 ไม่มีการรวมตัวของแรงงาน หรือมีสหภาพแรงงาน
แรงงานมีการรวมตัวเข้มแข็ง

1.5 ด้านต้นทุนการผลิต

1.5.1 สัดส่วนร้อยละของต้นทุนในส่วนของ แรงงาน : วัตถุดิบ : เครื่องจักร : อื่นๆ
(เช่น 50: 25: 15 : 10) _____ : _____ : _____ : _____

1.5.2 สัดส่วนร้อยละของต้นทุนภายในประเทศต่อต้นทุนที่ต้องนำเข้า
ต้นทุนภายในประเทศ : ต้นทุนที่ต้องนำเข้า
(ต้นทุนแรงงานถือเป็นต้นทุนภายในประเทศ) _____ : _____

1.6 สัดส่วนผลผลิตที่ขายในประเทศต่อผลผลิตที่ส่งออกขายต่างประเทศ
ขายภายในประเทศ : ส่งออก
_____ : _____

ตอนที่ 2 ข้อมูลการปรับตัวของอุตสาหกรรม

2.1 ผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540 อุตสาหกรรมของท่านได้รับผลกระทบหรือไม่ อย่างไร

- ยอดขายเพิ่มขึ้น
 เพิ่มขึ้น 1- 15 % เพิ่มขึ้น 16 - 30 % เพิ่มขึ้นกว่า 30 %
- ยอดขายลดลง
 ลดลง 1- 15 % ลดลง 16 - 30 % ลดลงกว่า 30 %
- ไม่ได้รับผลกระทบ

กรุณาตอบคำถามข้อ 2.2 - 2.5 จากทางเลือกลงต่อไปนี้

① เพิ่มราคาสินค้า	② ลดราคาสินค้า
③ จ้างแรงงานเพิ่มขึ้น	④ ลดจำนวนแรงงาน
⑤ เพิ่มจำนวนชั่วโมงทำงาน	⑥ ลดจำนวนชั่วโมงทำงาน
⑦ เพิ่มค่าจ้างแรงงาน	⑧ ลดค่าจ้าง
⑨ เพิ่มปริมาณการผลิต	⑩ ลดปริมาณการผลิต
⑪ เพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต (จากการใช้จำนวนทุนและแรงงาน(input) เท่าเดิม โดยมีผลผลิต (output) เพิ่มขึ้นจากการปรับเปลี่ยนโยกย้ายแรงงาน เป็นต้น)	
⑫ ไม่ปรับตัว	⑬ อื่นๆ (โปรดระบุ)

2.2 มาตรการ **แรก** ที่อุตสาหกรรมของท่านเลือกใช้เพื่อตอบสนองต่อวิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในปี 2540 ได้แก่

(จากทางเลือกข้อ 1- 13)

2.3 จนถึงปัจจุบัน ท่านได้ดำเนินมาตรการใดบ้างกรุณาเรียงลำดับ (จากทางเลือก1-13)

2.4 ในทางตรงกันข้าม หากเกิดสถานการณ์ที่ยอดขายสินค้าของท่านเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว (หรือลดลงอย่างรวดเร็ว) มาตรการใดเป็นมาตรการแรกที่ท่านจะเลือกใช้เพื่อตอบสนองต่อสภาวะดังกล่าว

(จากทางเลือกข้อ 1- 13)

2.5 หากสถานการณ์ในข้อ 2.4 เกิดขึ้นยาวนาน ท่านจะดำเนินมาตรการใดบ้างกรุณาเรียงลำดับ (จากทางเลือก1-13)

2.6 จากสภาวะวิกฤตเศรษฐกิจดังกล่าว อุตสาหกรรมของท่านต้องการความช่วยเหลือในรูปแบบใด จากรัฐบาล

.....

.....

.....

นโยบายที่รัฐบาลควรให้ความช่วยเหลือแก่แรงงาน :

.....

.....

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ขอขอบคุณอย่างสูง

ภาคผนวก ข.

ตารางแสดงค่าทางสถิติจากการประมาณค่าโดยแบบจำลองมัลติโนเมียลโลจิสต์

Multinomial Logit Model	
Maximum Likelihood Estimates	
Dependent variable	Y
Weighting variable	ONE
Number of observations	92
Iterations completed	6
Log likelihood function	-109.2307
Restricted log likelihood	-124.6521
Chi-squared	30.84263
Degrees of freedom	21
Significance level	.7631711E-01

ตารางแสดงผลการทำนายจากแบบจำลองมัลติโนเมียลโลจิสต์

Frequencies of actual & predicted outcomes

Predicted outcome has maximum probability.

Actual	Predicted				Total
	0	1	2	3	
0	6	4	2	2	14
1	1	14	5	8	28
2	3	4	8	8	23
3	3	7	9	8	27
Total	13	29	24	26	92

ประวัติผู้เขียน

นางสาวชนิกานต์ ภู่อ่าง เกิดเมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2518 ที่กรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษาเศรษฐศาสตรบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์การเงินการธนาคาร คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2539 และเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2540 เข้าทำงานเป็นพนักงานวิจัย ฝ่ายวางแผน ธนาคารออมสิน เมื่อปี พ.ศ. 2541

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย